

Zespół ds. wychowania w ZHP

hm. Lucyna Czechowska (redaktor)

hm. Lucyna Czechowska, hm. Anna Pospieszna, hm. Marcin Bednarski, hm. Aleksandra Nowak, hm. Mariusz Szamraj, hm. Joanna Przybylska, hm. Dariusz Nawrocki, hm. Antoni Kurek, hm. Joanna Polańska, hm. Agnieszka Borowiecka, phm. Aleksander Dominiczak, phm. Urszula Bijoś (autorzy)

Katalog pożądanych postaw

Propozycja opracowania

Opracowanie przykładowego uporządkowania postaw wynikających z dokumentów wewnętrznych Związku Harcerstwa Polskiego

harcerskie wychowanie

List przewodni

1. Niniejsze opracowanie Zespołu ds. Wychowania w ZHP stanowi **propozycję katalogu pożądaných postaw na podstawie aktualnych dokumentów wewnętrznych ZHP**, a w tym:
  - Prawa i Obietnicy Zucha,
  - Prawa i Przymierzenia Harcerskiego,
  - Statutu ZHP (Rozdział 2. Charakter, cele i środki działania § 3 punkt 4),
  - Podstaw Wychowawczych (fragmentu zatytułowanego „Jaki ma być człowiek, którego kształtuje dzisiejsze harcerstwo?”),
  - KOMENTARZA DO OBIETNICY I PRAWA ZUCHA, PRZYRZECZENIA I PRAWA HARCERSKIEGO z 1996 roku autorstwa hm. Stefana Mirowskiego,
  - KOMENTARZA DO PRAWA HARCERSKIEGO, będącego załącznikiem do Uchwały nr 25/XXXV Rady Naczelnej ZHP z dnia 15 listopada 2008 r.
2. Intencją Zespołu było **jak najwierniejsze oddanie dotychczasowej myśli ZHP w tym zakresie**. Pomocniczo, dla zyskania szerszego kontekstu, korzystano także z Kodeksu Wędrowniczego, Kodeksu Instruktorskiego, wyników dyskusji podczas konferencji instruktorskiej „Impuls 3.0” (2017) oraz badań w ramach projektu „Wartości w Prawie Harcerskim” Harcerskiego Instytutu Badawczego. Niekiedy poszczególne wątki były potraktowane w dokumentach wymienionych w punkcie 1. w sposób marginalny lub przynajmniej niepełny w związku z czym Zespół zdecydował się na zaproponowanie własnych sugestii. Dla transparentności opracowania **każdorazowo takie uzupełnienia ze strony Zespołu oznaczono w kartach postaw pogrubieniem**.
3. Zespół posługiwał się następującą definicją:

„Postawa - ogół względnie trwałych dyspozycji do oceniania i emocjonalnego reagowania na obiekt, przekonań o naturze i właściwościach tego obiektu oraz ewentualnie względnie trwałych dyspozycji do zachowania wobec tego obiektu.”¹

Postawa jest zawsze postawą wobec czegoś, może być to jednostkowy przedmiot materialny lub klasa przedmiotów, konkretny człowiek lub określony zbiór ludzki, pojedyncze zdarzenia czy sytuacje lub ich klasy. Postawa jest zawsze czyjaś postawą, tzn. jest zjawiskiem istniejącym w psychice ludzkiej.

W swojej pełnej (zrównoważonej) postaci postawa zawiera płaszczyzny: poznawcze (jak rozumiem?), afektywne (co czuję?) oraz behawioralne (jak się zachowuję?). W naszej organizacji powinno nam zależeć, aby pożądane przez nas postawy występowały u naszych wychowanków zawsze w pełnej postaci (aby to, co myślą i czują było spójne z tym, co robią).

Postawy można kształtować w dwojaki sposób. Po pierwsze, poprzez modelowanie zachowań (stosowanie negatywnych i pozytywnych bodźców), które w dłuższym

---

¹ S. Nowak, *Pojęcie postawy w teoriach i stosowanych badaniach społecznych*, w: S. Nowak (red.), *Teorie postaw*, Warszawa 1973, s. 21.

okresie czasu i wykształceniu nawyków może doprowadzić do przekształcenia postawy. Po drugie, poprzez przekazywany system wartości”.

4. Katalog opisuje pożądane postawy, czyli **cele do których członkowie ZHP powinni dążyć, zaś organizacja kształtować** (poprzez przykład własny instruktorów, wymagania instrumentów metodycznych, programy propozycji i przedsięwzięć programowych).
5. Zespół starał się o **łączenie podobnych zagadnień tak, aby finalna lista postaw nie przekraczała kilkunastu pozycji**. Postawy uporządkowano z troską o ich **rozłączność**, czyli nie powtarzanie tych samych zagadnień w kilku postawach na raz. W sytuacjach kiedy dano zachowanie wydawało się wynikać z dwóch postaw jednocześnie zostało opisane w jednej z nich przy zaznaczeniu stosownego odniesienia w pozostałych miejscach.
6. Drugim założeniem jest traktowanie **katalogu jako spójnej i nierozrwalnej całości**. Aktualne dokumenty ZHP nie wskazują hierarchii harcerskich wartości i postaw (wszystkie są równie ważne, brak wskazówek, co zrobić w przypadku konfliktu między nimi). W związku z tym również niniejszy katalog uznaje, że **realizacja jednej postawy nie może stać w sprzeczności z realizacją innej**.
7. Karta postawy składa się z:
  - krótkiej (hasłowej) nazwy postawy,,
  - dłuższej nazwy postawy uwzględniającej jej sedno,
  - cytatów z PiOZ, PiPH, Statutu i Podstaw Wychowawczych, które były jej podstawą,
  - ewentualnych komentarzy zespołu,
  - opisu postawy według ujętej powyżej definicji z podziałem na komponent poznawczy, emocjonalny i behawioralny osobno dla każdej grupy wiekowej.
8. Poszczególne postawy zostały opracowane **dla wszystkich grup wiekowych, z uwzględnieniem dorosłych członków ZHP** tam, gdzie ich sytuacja życiowa była wyraźnie inna niż wędrowników. Zespół dołożył starań, aby poszczególne zagadnienia ujęte były w każdej metodyce zgodnie ze stopniowaniem trudności. Katalog **można więc czytać wertykalnie** (gdzie zaprezentowane są zmiany oczekiwań wraz z wiekiem) **lub/i horyzontalnie** (gdzie zaprezentowane są kompleksowe wymagania dla wybranej grupy wiekowej np. w każdej karcie postawy tylko pola dotyczące zuchów).
9. W przypadku komponentu emocjonalnego zrezygnowano z każdorazowego ujmowania zadowolenia/radości/dumny w sytuacji, gdy komuś uda się postąpić zgodnie z daną postawą i analogicznego braku zadowolenia/radości/dumny, kiedy komuś się ta sztuka nie uda lub w przypadku zaobserwowania takiego negatywnego postępowania u innych. Należy przyjąć, że takie emocje u członków ZHP powinny się pojawić w przypadku każdej z postaw ujętej w katalogu.
10. Zaproponowane rozwiązanie stanowi autorski pomysł Zespołu i **nie rości sobie prawa do bycia jedyną możliwą opcją uporządkowania postaw** wynikających

z dokumentów wewnętrznych ZHP. Celem Zespołu było przede wszystkim pokazanie, że tak precyzyjne sformułowanie oczekiwań wobec członków ZHP jest wykonalne i może być bardzo przydatne zarówno w skali całej organizacji (podstawa dla tworzenia wymagań instrumentów metodycznych, propozycji programowych, programów przedsięwzięć programowych), jak i pojedynczych jednostek (podstawa do tworzenia programu gromady/drużyny, pracy indywidualnej z wychowankami). W opinii Zespołu tego typu opracowanie powinno być punktem wyjścia do ogólnozwiązkowej dyskusji odnośnie pożądaných wartości i postaw współczesnych harcerzy - dopiero tak wypracowany katalog powinien mieć rangę wiążącego aktu prawa wewnętrznego.

Zespół ds. Wychowania w ZHP

Wykaz postaw umieszczonych w katalogu

1. **Aktywny członek wspólnot** - postawa aktywnego działania na rzecz wspólnot, których się jest członkiem (np. rodziny, klasy i szkoły, zastępu i gromady/drużyny, dzielnicy i miasta);
2. **Braterski i tolerancyjny** - postawa miłości wobec siebie i ludzi, tolerancji wobec inności;
3. **Człowiek dbający o czystość** - postawa dbałości o czystość myśli, słów i uczynków;
4. **Człowiek pracujący nad sobą** - postawa dbałości o samorozwój;
5. **Człowiek prowadzący zdrowy tryb życia** - postawa dbałości o zdrowie;
6. **Dojrzały duchowo** - postawa dbałości o przyjęty światopogląd oraz dodatkowo dla osób wierzących miłości wobec Boga;
7. **Honorowy** - postawa wierności wobec wyznawanych zasad oraz posłuszeństwa wobec obowiązującego prawa, zasad kultury osobistej oraz savoir-vivre;
8. **Miłośnik przyrody** - postawa miłości wobec przyrody;
9. **Odpowiedzialny i obowiązkowy** - postawa odpowiedzialności za siebie, swoje zachowania i słowa, a także za powierzone osoby, organizmy żywe i zadania;
10. **Otwarty i uczący się** - postawa miłości do wiedzy, wykształcenia i umiejętności oraz otwartości na nowości;
11. **Patriota** - postawa miłości wobec małej ojczyzny, regionu i Polski;
12. **Pogodny i dojrzały emocjonalnie** - postawa radzenia sobie z emocjami, w tym pogody ducha wobec trudności, niedogodności i porażek;
13. **Posłuszny** - postawa posłuszeństwa wobec rodziców, opiekunów i przełożonych;
14. **Wolny od nałogów** - postawa wolności od uzależnień fizycznych i psychicznych;
15. **Zaradny i gospodarny** - postawa dbałości o zasoby czasowe, finansowe i materialne oraz radzenia sobie z wyzwaniami dnia codziennego.

AKTYWNY CZŁONEK WSPÓLNOT	
Nazwa postawy	postawa aktywnego działania na rzecz wspólnot, których się jest członkiem (np. rodziny, klasy i szkoły, zastępu i gromady/drużyny, dzielnicy i miasta)
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być postuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu. 3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim. 9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
Obietnica i Prawo Zucha	brak
Statut ZHP	Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka. Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.
Podstawy wychowawcze ZHP	Powinien być aktywnym członkiem wspólnot - lokalnej, rodzinnej, uczelnianej, szkolnej, zawodowej itd., umiejętnie godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Powinien wcielać w czyn idee służby. Powinien być świadomym obywatelem , czyli aktywnym uczestnikiem społeczności, do której należy. Umieć pracować w zespole, podejmować wyzwania, inicjować działania, realizować cele, wykazywać się chęcią działania. Znać swoje prawa i obowiązki wobec kraju i świadomie z nich korzystać, szanując demokrację, w tym demokratycznie wybrane władze. Powinien być dzielny i zaradny , umieć radzić sobie w każdej sytuacji, być kreatywnym, umieć znaleźć pomoc w sytuacjach trudnych, dobrze gospodarować czasem, pieniędzmi, sprzętem. Być przedsiębiorczym, chcieć pozostawić świat lepszym niż go zastał.

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch wie do jakich wspólnot należy.</p> <p>Zuch zna imiona kolegów z klasy, gromady i innych grup, do których należy.</p> <p>Zuch wie, że z przynależności do Ojczyzny wynikają zarówno prawa, jak i obowiązki, zna te najbardziej dotyczące jego.</p> <p>Zuch wie, w jakich okolicznościach może uczestniczyć w podejmowaniu decyzji.</p>	<p>Zuch identyfikuje się z wspólnotami, do których należy, chce zrobić dla nich coś dobrego.</p> <p>Zuch jest wdzięczny za Ojczyznę zbudowaną przez swoich przodków oraz czuje się zobowiązany dbać o nią dla pożytku współczesnych i przyszłych Polaków.</p> <p>Zuch czuje radość ze wspólnego działania.</p>	<p>Zuch bierze udział w życiu najbliższych mu wspólnot (rodzina, szkoła, kościół, drużyna itp.), uczestniczy w inicjowanych przez nie działaniach.</p> <p>Zuch stara się wywiązywać z konstytucyjnych obowiązków wobec Ojczyzny (troska o dobro wspólne * patrz więcej postawa Zaradny i gospodarny; dbałość o stan środowiska * patrz więcej postawa Miłośnik przyrody).</p> <p>Zuch umie współpracować w grupie rówieśniczej. Liczy się nie tylko z własnymi chęciami i życzeniami, lecz także uwzględnia życzenia rówieśników.</p> <p>Zuch nie myśli tylko o sobie, ale żyje także dla innych. Jeśli jest w stanie udziela pomocy każdemu, kto tego potrzebuje, nie tylko wtedy, gdy o to wyraźnie poprosi.</p> <p>Zuch wykonuje pożyteczne prace. Potrafi się dzielić nie tylko rzeczami materialnymi, ale także czasem i umiejętnościami. Nie oczekuje niczego w zamian.</p> <p>Zuch uczestniczy w podejmowaniu decyzji, nie unika zajmowania stanowiska w ważnych sprawach swojej klasy, gromady itp.</p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE</p>	<p>Harcerz wie do jakich wspólnot należy.</p> <p>Harcerz wie, gdzie mieszka: jaka to dzielnica, miasto/wieś, województwo, region, kraj.</p> <p>Harcerz wie, że z przynależności do Ojczyzny wynikają zarówno prawa, jak i obowiązki, zna te dotyczące jego.</p> <p>Harcerz wie, w jakich okolicznościach może uczestniczyć w podejmowaniu decyzji.</p>	<p>Harcerz identyfikuje się z wspólnotami, do których należy, chce zrobić dla nich coś dobrego.</p> <p>Harcerz jest wdzięczny za Ojczyznę zbudowaną przez swoich przodków oraz czuje się zobowiązany dbać o nią dla pożytku współczesnych i przyszłych Polaków.</p> <p>Harcerz czuje radość ze wspólnego działania.</p>	<p>Harcerz bierze aktywny udział w życiu najbliższych mu wspólnot (rodzina, szkoła, kościół, drużyna itp.), uczestniczy w inicjowanych przez nie działaniach, zgłasza swoje pomysły na zmiany.</p> <p>Harcerz wywiązuje się z konstytucyjnych obowiązków wobec Ojczyzny (troska o dobro wspólne * <i>patrz więcej postawa Zaradny i gospodarny</i>; dbałość o stan środowiska * <i>patrz więcej postawa Miłośnik przyrody</i>).</p> <p>Harcerz umie współpracować w grupie rówieśniczej.</p> <p>Harcerz nie myśli tylko o sobie, ale żyje także dla innych. Jeśli jest w stanie udziela pomocy każdemu, kto tego potrzebuje, nie tylko wtedy, gdy o to wyraźnie poprosi.</p> <p>Harcerz spełnia dobre uczynki, wciela w czyn ideę służby. Potrafi się dzielić nie tylko rzeczami materialnymi, ale także czasem i umiejętnościami. Nie oczekuje niczego w zamian.</p> <p>Harcerz uczestniczy w podejmowaniu decyzji, nie unika zajmowania stanowiska w ważnych sprawach dotyczących swojej klasy, zastępu, drużyny itp.</p>
<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy orientuje się w sytuacji wspólnot do jakich należy.</p> <p>Harcerz starszy zna aktualne władze swojej wsi, osiedla, dzielnicy, powiatu, miasta, Polski.</p> <p>Harcerz starszy umie zidentyfikować potrzeby swojego najbliższego otoczenia i wskazać potencjalne ich rozwiązania.</p> <p>Harcerz starszy zna problemy i wyzwania dotyczące zarówno najbliższej okolicy, jak i Polski.</p> <p>Harcerz starszy wie, że z przynależności do Ojczyzny wynikają zarówno prawa, jak i obowiązki, zna te dotyczące jego.</p> <p>Harcerz wie w jakich okolicznościach może uczestniczyć w demokratycznym podejmowaniu decyzji.</p>	<p>Harcerz starszy identyfikuje się z wspólnotami, do których należy, czuje się za nie odpowiedzialny.</p> <p>Harcerz starszy jest wdzięczny swoim przodkom za duchowy i materialny dorobek kraju oraz czuje się zobowiązany wzbogacać go na rzecz współczesnych oraz kolejnych pokoleń.</p> <p>Harcerz starszy czuje radość ze wspólnego działania.</p> <p>Harcerz starszy szanuje demokrację oraz demokratycznie podjęte decyzje wspólnot, do których należy.</p>	<p>Harcerz starszy bierze aktywny udział w życiu najbliższych mu wspólnot (rodzina, szkoła, kościół, itp.), uczestniczy w inicjowanych przez nie działaniach (np. głosuje lub zgłasza projekty w budżecie partycypacyjnym), przejmuje na siebie część obowiązków związanych z nimi, dąży do bycia ważnym członkiem wspólnoty.</p> <p>Harcerz starszy wywiązuje się z konstytucyjnych obowiązków wobec Ojczyzny (troska o dobro wspólne * <i>patrz więcej postawa Zaradny i gospodarny</i>; przestrzeganie prawa * <i>patrz więcej postawa Honorowy</i>; dbałość o stan środowiska * <i>patrz więcej postawa Miłośnik przyrody</i>).</p> <p>Harcerz starszy umie pracować w grupie, zaplanować działanie zespołu (zastępu, grupy projektowej) i doprowadzić je do końca, zrealizować cel.</p> <p>Harcerz starszy nie myśli tylko o sobie, ale żyje także dla innych. Jeśli jest w stanie udziela pomocy każdemu, kto tego potrzebuje, nie tylko wtedy, gdy o to wyraźnie poprosi.</p> <p>Harcerz starszy angażuje się w życie wspólnoty, działanie grupy społecznej, aby wcielać w życie ideę służby, zmieniać świat na lepsze. Potrafi się dzielić nie tylko rzeczami materialnymi, ale także czasem i umiejętnościami. Nie oczekuje niczego w zamian.</p> <p>Harcerz starszy uczestniczy w demokratycznym podejmowaniu decyzji, nie unika zajmowania stanowiska w ważnych sprawach dotyczących swojej klasy, zastępu, drużyny itp.</p>

WĘDROWNICY

Wędrownik orientuje się w sytuacji wspólnot, do jakich należy.

Wędrownik zna aktualne władze swojej wsi, osiedla, dzielnicy, powiatu, miasta, Polski. Orientuje się w ich strukturze i kompetencjach.

Wędrownik umie zidentyfikować potrzeby swojego najbliższego otoczenia i wskazać potencjalne ich rozwiązania.

Wędrownik zna problemy i wyzwania dotyczące zarówno najbliższej okolicy, jak i Polski oraz świata.

Wędrownik wie, że z przynależności do Ojczyzny wynikają zarówno prawa, jak i obowiązki, zna te dotyczące jego.

Wędrownik zna możliwości i instrumenty wpływu obywatela na rzeczywistość. Orientuje się w bieżących wydarzeniach.

Wędrownik rozumie pojęcia służby i wolontariatu.

Wędrownik zna kulturę wspólnego podejmowania decyzji oraz formalne sposoby demokratycznego podejmowania decyzji.

Wędrownik identyfikuje się z wspólnotami do których należy, czuje się za nie odpowiedzialny.

Wędrownik jest wdzięczny swoim przodkom za duchowy i materialny dorobek kraju oraz czuje się zobowiązany wzbogacać go na rzecz współczesnych oraz kolejnych pokoleń.

Wędrownik czuje radość ze wspólnego działania.

Wędrownik szanuje demokrację oraz demokratycznie podjęte decyzje wspólnot, do których należy.

Wędrownik jest inicjatorem aktywności wspólnot do których przynależy, przyjmuje na odpowiedzialność za nie, świadomie rozwija swoje kompetencje, aby wspierać wspólnotę, umie podjąć dyskusję na temat celów i różnic organizacji, promuje ich działalność. Wędrownik dąży do bycia ważnym członkiem wspólnoty.

Wędrownik wywiązuje się z konstytucyjnych obowiązków wobec Ojczyzny (troska o dobro wspólne * patrz więcej postawa Zaradny i gospodarny; przestrzeganie prawa * patrz więcej postawa Honorowy; ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków; dbałość o stan środowiska * patrz więcej postawa Miłośnik przyrody).

Wędrownik umie pracować w grupie, zaplanować działanie zespołu (zastępu, grupy projektowej) i doprowadzić je do końca, zrealizować cel.

Wędrownik nie myśli tylko o sobie, ale żyje także dla innych. Jeśli jest w stanie udziela pomocy każdemu, kto tego potrzebuje, nie tylko wtedy, gdy o to wyraźnie poprosi.

Wędrownik angażuje się życie wspólnoty, działanie grupy społecznej, aby zmieniać świat na lepsze, a nie tylko przyjmować zmiany. Potrafi się dzielić nie tylko rzeczami materialnymi, ale także czasem i umiejętnościami.

Wędrownik bezinteresownie podejmuje służbę.

Wędrownik uczestniczy w demokratycznym podejmowaniu decyzji, nie unika zajmowania stanowiska w ważnych sprawach dotyczących swojej szkoły/uczelni, drużyny itp.

Dorosły orientuje się w sytuacji wspólnot, do jakich należy.

Dorosły członek ZHP zna aktualne władze swojej wsi, osiedla, dzielnicy, powiatu, miasta, Polski. Orientuje się w ich strukturze i kompetencjach.

Dorosły członek ZHP (starszy) umie zidentyfikować potrzeby swojego najbliższego otoczenia i wskazać potencjalne ich rozwiązania.

Dorosły członek ZHP zna problemy i wyzwania dotyczące zarówno najbliższej okolicy, jak i Polski oraz świata.

Dorosły członek ZHP wie, że z przynależności do Ojczyzny wynikają zarówno prawa, jak i obowiązki, zna te dotyczące jego.

Dorosły członek ZHP zna możliwości i instrumenty wpływu obywatela na rzeczywistość. Orientuje się w bieżących wydarzeniach.

Dorosły członek ZHP rozumie pojęcia służby i wolontariatu.

Dorosły członek ZHP zna kulturę wspólnego podejmowania decyzji oraz formalne sposoby demokratycznego podejmowania decyzji.

Dorosły członek ZHP identyfikuje się z wspólnotami, do których należy, czuje się za nie odpowiedzialny.

Dorosły członek ZHP jest wdzięczny swoim przodkom za duchowy i materialny dorobek kraju oraz czuje się zobowiązany przekazać go jeszcze bogatszym kolejnym pokoleniom.

Dorosły członek ZHP czuje radość ze wspólnego działania.

Dorosły członek ZHP szanuje demokrację oraz demokratycznie podjęte decyzje wspólnot, do których należy.

Dorosły członek ZHP jest inicjatorem aktywności wspólnot do których przynależy, przyjmuje na siebie odpowiedzialność za nie, świadomie rozwija swoje kompetencje, aby wspierać wspólnotę, umie podjąć dyskusję na temat celów i różnic organizacji, promuje ich działalność. Dąży do bycia ważnym członkiem wspólnoty.

Praca zawodowa jest dla dorosłego członka ZHP nie tylko źródłem jego utrzymania, ale przede wszystkim formą realizacji służby społecznej.

Dorosły członek ZHP wywiązuje się z konstytucyjnych obowiązków wobec Ojczyzny (troska o dobro wspólne * patrz więcej postawa Zaradny i gospodarny; przestrzeganie prawa * patrz więcej postawa Honorowy; ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych, w tym podatków; obrona Ojczyzny, dbałość o stan środowiska * patrz więcej postawa Miłośnik przyrody).

Dorosły członek ZHP umie pracować w grupie, zaplanować działanie zespołu i doprowadzić je do końca, zrealizować cel.

Dorosły członek ZHP Harcerz nie myśli tylko o sobie, ale żyje także dla innych. Jeśli jest w stanie udziela pomocy każdemu, kto tego potrzebuje, nie tylko wtedy, gdy o to wyraźnie poprosi.

Dorosły członek ZHP angażuje się życie wspólnoty, działanie grupy społecznej, aby zmieniać świat na lepsze, a nie tylko przyjmować zmiany. Potrafi się dzielić nie tylko rzeczami materialnymi, ale także czasem i umiejętnościami.

Dorosły członek ZHP bezinteresownie podejmuje służbę.

Dorosły członek ZHP uczestniczy w demokratycznym podejmowaniu decyzji, nie unika zajmowania stanowiska w ważnych sprawach dotyczących swojej gminy, organizacji itp.

Nazwa postawy		BRATERSKI I TOLERANCYJNY	
		postawa miłości wobec siebie i ludzi, tolerancji wobec inności	
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie		4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.	
Obietnica i Prawo Zucha		5. Wszystkim jest z zuchem dobrze.	
Statut ZHP		Stwarzanie warunków do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi. Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.	
Podstawy wychowawcze ZHP		Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym, pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata, człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmienność.	
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch rozumie, że każdy człowiek posiada niezbywalną godność. Zna swoje prawa (w tym prawa dziecka i człowieka).</p> <p>Zuch wie, że każdy ma również prawo do błędów (może niechęć zrobić coś złe).</p> <p>Zuch rozumie, że między ludźmi występują zarówno podobieństwa, jak i różnice (np. wiek, płeć, możliwości ruchowe itd.)</p> <p>Zuch rozumie, że każdy może mieć inne zdanie.</p>	<p>Zuch ma poczucie własnej wartości.</p> <p>Zuch szanuje każdą osobę.</p> <p>Zuch kocha siebie, innych ludzi oraz wszystkie istoty żywe.</p> <p>Życie i dobrostan innych, nawet nieznanym, nie są zuchowi obojętne. Odczuwa potrzebę dzielenia się dobrocią.</p> <p>Zuch ma zaufanie do ludzi.</p> <p>Zuch czuje więź z całą wspólnotą ludzką. Różnice występujące między poszczególnymi ludźmi, religiami, kulturami itd. budzą w nim ciekawość, nie strach czy niechęć.</p> <p>Zuch utożsamia się z ruchem harcerskim i skautowym.</p> <p>Zuch toleruje prawo innych do własnych poglądów i decyzji, bez względu na to, czy się z nimi zgadza czy nie.</p>	<p>Zuch każdej osobie okazuje szacunek. Nikogo nie poniża, nie wyklucza.</p> <p>Zuch umie słuchać. Przewycięża urazy i waśnie, umie przeprosić i wybaczyć.</p> <p>Zuch potrafi chwalić, doceniać, wskazywać na pozytywne zachowania.</p> <p>Zuch stara się być dobrym kolegą i nie zawodzić pokładanego w nim zaufania, jest gościnnie.</p> <p>Zuch w relacjach z innymi ludźmi kieruje się zasadą „nie czyni drugiemu co sobie niemiłe”.</p> <p>Zuch potrafi pracować i bawić się z innymi bez względu na odmienne: rasę, pochodzenie narodowe i etniczne, wyznanie, pochodzenie społeczne, status majątkowy, poglądy polityczne, płeć, orientację seksualną, możliwości ruchowe czy intelektualne, wiek itd. Nie wznosi barier, tylko buduje mosty.</p> <p>Zuch poznaje inne środowiska harcerskie i ich tradycje.</p> <p>Zuch stara się nie narzucać własnego zdania.</p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE</p>	<p>Harcerz rozumie, że każdy człowiek posiada niezbywalną godność. Zna naturalne prawa człowieka.</p> <p>Harcerz wie, że każdy ma również prawo do błędu.</p> <p>Harcerz rozumie, co znaczy słowo "braterstwo".</p> <p>Harcerz rozumie, że między ludźmi występują zarówno podobieństwa, jak i różnice (np. wiek, płeć, możliwości ruchowe itd.)</p> <p>Harcerz zna podstawy innych kultur, religii i narodowości niż jego własna.</p> <p>Harcerz rozumie, że każdy może mieć inne zdanie.</p>	<p>Harcerz ma poczucie własnej wartości.</p> <p>Harcerz szanuje każdą osobę.</p> <p>Harcerz kocha siebie, innych ludzi oraz wszystkie istoty żywe.</p> <p>Życie i dobrostan innych, nawet nieznanym, nie są harcerzowi obojętne. Odczuwa potrzebę dzielenia się dobrocią.</p> <p>Harcerz ma zaufanie do ludzi.</p> <p>Harcerz czuje więź z całą wspólnotą ludzką. Różnice występujące między poszczególnymi ludźmi, religiami, kulturami itd. budzą w nim ciekawość, nie strach czy niechęć.</p> <p>Harcerz utożsamia się z ruchem harcerskim i skautowym.</p> <p>Harcerz toleruje prawo innych do własnych poglądów i decyzji, bez względu na to, czy się z nimi zgadza czy nie.</p>	<p>Harcerz każdej osobie okazuje szacunek. Nikogo nie poniża, nie wyklucza.</p> <p>Harcerz wprowadza w czyn ideę braterstwa. Każdą napotkaną osobę stara się wysłuchać i zrozumieć. Przewycięża urazy i waśnie, umie przeprosić i wybaczyć.</p> <p>Harcerz potrafi chwalić, doceniać, wskazywać na pozytywne zachowania.</p> <p>Harcerz stara się być dobrym kolegą i przyjacielem. Nie zawodzi pokładanego w nim zaufania. Jeśli jest w stanie udziela pomocy każdemu, kto tego potrzebuje, jest gościnnie. Staje w obronie słabszych i pokrzywdzonych.</p> <p>Harcerz w relacjach z innymi ludźmi kieruje się zasadą „nie czyni drugiemu co sobie niemiłe”.</p> <p>Harcerz potrafi pracować i bawić się z innymi bez względu na odmienne: rasę, pochodzenie narodowe i etniczne, wyznanie, pochodzenie społeczne, status majątkowy, poglądy polityczne, płeć, orientację seksualną, możliwości ruchowe czy intelektualne, wiek itd. Nie wznosi barier, tylko buduje mosty.</p> <p>Harcerz poznaje inne środowiska harcerskie i ich tradycje.</p> <p>Harcerz stara się nie narzucać własnego zdania.</p>
--	---	--	--

<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy rozumie, że każdy człowiek posiada niezbywalną godność. Zna naturalne prawa człowieka.</p> <p>Harcerz starszy wie, że każdy ma również prawo do błędu.</p> <p>Harcerz starszy rozumie, co znaczy słowo "braterstwo".</p> <p>Harcerz starszy rozumie, że między ludźmi występują zarówno podobieństwa, jak i różnice (np. wiek, płeć, możliwości ruchowe itd.)</p> <p>Harcerz starszy zna podstawowe odmienności oraz podobieństwa charakteryzujące poszczególne rasy, grupy narodowe i etniczne, wyznania, grupy społeczne, poglądy polityczne, płcie, orientacje seksualne, możliwości ruchowe czy intelektualne, grupy wiekowe itd.</p> <p>Harcerz starszy rozumie, że każdy może mieć inne zdanie.</p>	<p>Harcerz starszy ma poczucie własnej wartości.</p> <p>Harcerz starszy szanuje każdą osobę.</p> <p>Harcerz starszy kocha siebie, innych ludzi oraz wszystkie istoty żywe.</p> <p>Życie i dobrostan innych, nawet nieznajomych, nie są harcerzowi starszemu obojętne. Odczuwa potrzebę dzielenia się dobrocią.</p> <p>Harcerz starszy ma zaufanie do ludzi.</p> <p>Harcerz starszy czuje więź z całą wspólnotą ludzką. Różnice występujące między poszczególnymi ludźmi, religiami, kulturami itd. budzą w nim ciekawość, nie strach czy niechęć.</p> <p>Harcerz starszy utożsamia się z ruchem harcerskim, doceniając jego jedność w różnorodności.</p> <p>Harcerz starszy toleruje prawo innych do własnych poglądów i decyzji, bez względu na to, czy się z nimi zgadza czy nie.</p>	<p>Harcerz starszy każdej osobie okazuje szacunek. Nikogo nie poniża, nie wyklucza.</p> <p>Harcerz starszy wprowadza w czyn ideę braterstwa. Każdą napotkaną osobę stara się wysłuchać i zrozumieć. Przewycięża urazy i waśnie, umie przeprosić i wybaczyć. Sprzeciwia się przejawom nienawiści.</p> <p>Harcerz starszy potrafi chwalić, doceniać, wskazywać na pozytywne zachowania.</p> <p>Harcerz starszy nawiązuje prawdziwe przyjaźnie oraz życzliwe znajomości, jest gościnnie. Staje w obronie słabszych i pokrzywdzonych.</p> <p>Harcerz starszy w relacjach z innymi ludźmi kieruje się zasadą „nie czyni drugiemu co tobie niemiłe”.</p> <p>Harcerz starszy przestrzega praw człowieka. Nie dyskryminuje nikogo ze względu na jego rasę, pochodzenie narodowe i etniczne, wyznanie, pochodzenie społeczne, status majątkowy, poglądy polityczne, płeć, orientację seksualną, możliwości ruchowe czy intelektualne, wiek itd. Nie wznosi barier, tylko buduje mosty.</p> <p>Harcerz starszy w każdej osobie stara się dostrzec wartość.</p> <p>Harcerz starszy poznaje inne środowiska harcerskie i ich tradycje.</p> <p>Harcerz starszy uczy się dyskutować i debatować prezentując różne argumenty. Stara się nie narzucać własnego zdania oraz krytykować postawy, nie osoby.</p>
---	---	---	--

WĘDROWNICY I DOROŚLI

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, że każdy człowiek posiada niezbywalną godność. Zna i rozumie naturalne prawa człowieka.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP wie, że każdy ma również prawo do błędu.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, że w rozmowie, dyskusji czy wystąpieniu publicznym liczy się zarówno treść komunikatów, jak i ich forma.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, co znaczy słowo "braterstwo".

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, że między ludźmi występują zarówno podobieństwa, jak i różnice (np. wiek, płeć, możliwości ruchowe itd.)

Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna i rozumie odmienności oraz podobieństwa charakteryzujące poszczególne rasy, grupy narodowe i etniczne, wyznania, grupy społeczne, poglądy polityczne, płeć, orientacje seksualne, możliwości ruchowe czy intelektualne, grupy wiekowe itd.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, że każdy może mieć inne zdanie.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP ma poczucie własnej wartości.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP szanuje każdą osobę.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP kocha siebie, innych ludzi oraz wszystkie istoty żywe.

Życie i dobrostan innych, nawet nieznanym, nie są wędrownikowi/dorosłemu członkowi ZHP obojętne. Odczuwa potrzebę dzielenia się dobrocią.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP ma zaufanie do ludzi.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP czuje więź z całą wspólnotą ludzką. Różnice występujące między poszczególnymi ludźmi, religiami, kulturami itd. budzą w nim ciekawość, nie strach czy niechęć.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP utożsamia się z ruchem harcerskim i skautowym, **doceniając jego jedność w różnorodności.**

Wędrownik/Dorosły członek ZHP toleruje prawo innych do własnych poglądów i decyzji, bez względu na to, czy się z nimi zgadza czy nie.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP każdej osobie okazuje szacunek. Nikogo nie poniża, **nie używa języka wykluczenia.**

Wędrownik/Dorosły członek ZHP wprowadza w czyn ideę braterstwa. Każdą napotkaną osobę stara się wysłuchać i zrozumieć. Przewycięża urazy i waśnie, umie przeprosić i wybaczyć. Sprzeciwia się przejawom nienawiści.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP udziela informacji zwrotnej w sposób rzetelny, kulturalny i z poszanowaniem uczuć wszystkich zainteresowanych stron. Otwarcie komunikuje swoje poglądy i uczucia, jednakże nie myli szczerości z grubiaństwem czy złośliwością.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP potrafi chwalić, doceniać, wskazywać na pozytywne zachowania.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP nawiązuje głębokie przyjaźnie i związki uczuciowe oraz życzliwe znajomości. Nie zawodzi pokładanego w nim zaufania, jest gościnnie. Staje w obronie słabszych i pokrzywdzonych.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP w relacjach z innymi ludźmi kieruje się zasadą „nie czynić drugiemu co tobie niemiłe”. Nie próbuje realizować własnej drogi do szczęścia poprzez cudzą krzywdę.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP przestrzega praw człowieka. Nie dyskryminuje nikogo ze względu na jego rasę, pochodzenie narodowe i etniczne, wyznanie, pochodzenie społeczne, status majątkowy, poglądy polityczne, płeć, orientację seksualną, możliwości ruchowe czy intelektualne, wiek itd. Nie wznosi barier, tylko buduje mosty.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP stara się poznać zachowania uważane za właściwe w innych kręgach kulturowych i religijnych, przebywając w miejscu o innej kulturze zachowuje się odpowiednio.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP w każdej osobie stara się dostrzec wartość.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP poznaje inne środowiska harcerskie i ich tradycje.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP w prowadzonych dyskusjach dokłada starań, aby uczciwie zapoznać się z racjami wszystkich stron. Prezentując własne zdanie krytykuje konkretne postawy, nie osoby. Nie narzuca własnego zdania.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP nie używa tolerancji, jako argumentu do akceptowania negatywnych postaw.

Nazwa postawy		CZŁOWIEK DBAJĄCY O CZYSTOŚĆ	
		postawa dbałości o czystość myśli, słów i uczynków	
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie		10. Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; jest wolny od nałogów.	
Obietnica i Prawo Zucha		brak	
Statut ZHP		brak	
Podstawy wychowawcze ZHP		brak	
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	Zuch rozumie, że kultywowanie złych emocji godzi jeszcze bardziej w niego, niż osoby będące ich obiektem.	Zuch ceni czystość myśli, języka i uczynków.	Zuch nie życzy innym źle. Zuch nie obgaduje. Zuch najpierw myśli, potem mówi. Zuch dba o czystość i piękno języka. <i>* W kontekście uczuciowości i kultury osobistej patrz postawa Honorowy.</i>
HARCERZE	Harcerz rozumie, że kultywowanie złych emocji godzi jeszcze bardziej w niego, niż osoby będące ich obiektem.	Harcerz ceni czystość myśli, języka i uczynków.	Harcerz nie życzy innym źle. Harcerz nie obgaduje. Harcerz najpierw myśli, potem mówi. Harcerz dba o czystość i piękno języka. <i>* W kontekście uczuciowości i kultury osobistej patrz postawa Honorowy.</i>
HARCERZE STARSZY	Harcerz starszy rozumie, że kultywowanie złych emocji godzi jeszcze bardziej w niego, niż osoby będące ich obiektem. Harcerz starszy rozumie konsekwencje i delikatną naturę kontaktów intymnych.	Harcerz starszy ceni czystość myśli, języka i uczynków, w tym czystość seksualną.	Harcerz starszy nie życzy innym źle. Harcerz starszy nie obgaduje. Harcerz starszy najpierw myśli, potem mówi. Harcerz starszy dba o czystość i piękno języka. Harcerz starszy sprawy płci traktuje poważnie i odpowiedzialnie. <i>* W kontekście uczuciowości i kultury osobistej patrz postawa Honorowy.</i>
WĘDROWNICY I DOROŚLI	Wędrownik/dorosły członek ZHP rozumie, że kultywowanie złych emocji godzi jeszcze bardziej w niego, niż osoby będące ich obiektem. Wędrownik/dorosły członek ZHP rozumie konsekwencje i delikatną naturę kontaktów intymnych.	Wędrownik/dorosły członek ZHP ceni czystość myśli, języka i uczynków, w tym czystość seksualną.	Wędrownik/dorosły członek ZHP nie życzy innym źle. Wędrownik/dorosły członek ZHP nie obgaduje. Wędrownik/dorosły członek ZHP najpierw myśli, potem mówi. Wędrownik/dorosły członek ZHP dba o czystość i piękno języka. Wędrownik sprawy płci traktuje poważnie i odpowiedzialnie. <i>* W kontekście uczuciowości i kultury osobistej patrz postawa Honorowy.</i>

Nazwa postawy		CZŁOWIEK PRACUJĄCY NAD SOBĄ	
		postawa dbałości o samorozwój	
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie		10. Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; jest wolny od nałogów.	
Obietnica i Prawo Zucha		6. Zuch stara się być coraz lepszy.	
Statut ZHP		Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.	
Podstawy wychowawcze ZHP		<p>Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym nałogom, mieć silną wolę.</p> <p>Powinien być człowiekiem uczącym się, czyli gotowym na zmiany - stale poszukiwać rozwiązań i zadań, uczyć się (nie tylko na błędach), być ciekawym świata, poszukiwać i selekcjonować informacje, odnajdywać siebie w procesie zmian oraz chętnie zdobywać wiedzę i wykształcenie oraz doświadczenia. Powinien pracować nad sobą całe życie - planować swój rozwój, starać się być wszechstronnym, mieć pasję, odważnie podejmować wyzwania i konsekwentnie realizować cele. Powinien chcieć wiedzieć więcej niż wie i umieć więcej niż umie.</p>	
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	Zuch jest świadomy potrzeby stałego samorozwoju.		<p>Zuch podejmuje wyzwania, ćwiczy silną wolę.</p> <p>Zuch planuje swój rozwój w perspektywie krótkoterminowej np. zdobycie gwiazdki zuchowej.</p> <p>Zuch potrafi zapanować nad sobą, poświęcić swój czas i wysiłek, aby osiągnąć założony cel.</p>
HARCERZE	Harcerz jest świadomy potrzeby stałego samorozwoju.		<p>Harcerz podejmuje wyzwania, ćwiczy silną wolę.</p> <p>Harcerz planuje swój rozwój w perspektywie krótkoterminowej np. zdobycie sprawności.</p> <p>Harcerz potrafi zapanować nad sobą, poświęcić swój czas i wysiłek, aby osiągnąć założony cel.</p>
HARCERZE STARSI	Harcerz starszy jest świadomy potrzeby stałego samorozwoju.		<p>Harcerz starszy stawia sobie wyzwania, ćwiczy silną wolę. Samodzielnie stawiania sobie poprzeczkę coraz wyżej, nie zadowala się bylejakością.</p> <p>Harcerz starszy planuje swój rozwój w perspektywie krótko- i długoterminowej np. zdobycie stopnia. Konsekwentnie dąży do realizacji założonych celów.</p> <p>Harcerz starszy reflektuje nad swoim zachowaniem.</p>

WĘDROWNICY I DOROŚLI	Wędrownik/Dorosły członek ZHP jest świadomy potrzeby stałego samorozwoju.	Wędrownik/dorosły członek ZHP stawia sobie wyzwania, ćwiczy silną wolę. Samodzielnie stawiania sobie poprzeczkę coraz wyżej, nie zadowala się bylejąkością. Wędrownik/dorosły członek ZHP stawia ambitne i możliwe do realizacji cele życiowe. Konsekwentnie do nich dąży. Wędrownik/dorosły członek ZHP reflektuje nad swoim zachowaniem.
---------------------------------	--	---

Nazwa postawy	CZŁOWIEK PROWADZĄCY ZDROWY TRYB ŻYCIA
	postawa dbałości o zdrowie
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	brak
Obietnica i Prawo Zucha	brak
Statut ZHP	Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.
Podstawy wychowawcze ZHP	Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym nałogom, mieć silną wolę.

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	Zuch wie, co służy jego zdrowiu, a co jest szkodliwe dla jego organizmu (brak ruchu, nadmiar słodczy itd.).	Zuch ceni zdrowie.	Zuch dba o swoją higienę osobistą, w tym higienę snu. Zuch zdrowo się odżywia. Zuch pracuje nad dobrą kondycją fizyczną (wytrzymałością, zręcznością, odpornością), m.in. poprzez regularną aktywność ruchową. Zuch dba o swoją odporność i wytrzymałość.
HARCERZE	Harcerz rozumie zmiany, które zajdą w jego organizmie w okresie dojrzewania. Harcerz wie, co służy jego zdrowiu, a co jest szkodliwe dla jego organizmu (brak ruchu, nadmiar słodczy itd.).	Harcerz ceni zdrowie.	Harcerz dba o swoją higienę osobistą, w tym higienę snu. Harcerz zdrowo się odżywia. Harcerz pracuje nad dobrą kondycją fizyczną (wytrzymałością, zręcznością, odpornością), m.in. poprzez regularną aktywność ruchową.
HARCERZE STARSI	Harcerz starszy rozumie zmiany, które zachodzą w jego organizmie w okresie dojrzewania. Harcerz starszy wie, co służy jego zdrowiu, a co jest szkodliwe dla jego organizmu (brak ruchu, nadmiar słodczy itd.).	Harcerz starszy ceni zdrowie.	Harcerz starszy dba o swoją higienę osobistą, w tym higienę snu. Harcerz starszy zdrowo się odżywia. Harcerz starszy pracuje nad dobrą kondycją fizyczną (wytrzymałością, zręcznością, odpornością), m.in. poprzez regularną aktywność ruchową.
WĘDROWNICY I DOROŚLI	Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie zmiany, które zaszły w jego organizmie w okresie dojrzewania. Wędrownik/Dorosły członek ZHP wie, co służy jego zdrowiu, a co jest szkodliwe dla jego organizmu (niedosypianie, brak ruchu, nieregularne posiłki itd.).	Wędrownik/Dorosły członek ZHP ceni zdrowie.	Wędrownik/Dorosły członek ZHP dba o swoją higienę osobistą, w tym higienę snu. Wędrownik/Dorosły członek ZHP zdrowo się odżywia. Wędrownik/Dorosły członek ZHP pracuje nad dobrą kondycją fizyczną (wytrzymałością, zręcznością, odpornością), m.in. poprzez regularną aktywność ruchową. Wędrownik/Dorosły członek ZHP regularnie się bada, a w razie potrzeby zasięga opinii lekarzy.

Nazwa postawy	DOJRZAŁY DUCHOWO postawa dbałości o przyjęty światopogląd oraz dodatkowo dla osób wierzących miłości wobec Boga
Komentarz od Zespołu	<p>1. Istnieje niedająca się rozwiązać niezgodność wewnętrzna dokumentów oraz celu jakim jest wsparcie wszechstronnego rozwoju. Opis rozwoju operuje pojęciem duchowości, jako czymś nadrzędnym nad religijnością, rozwojem moralnym a w Podstawach Wychowawczych duchowość jest przedstawiana jako alternatywa dla religijności.</p> <p>2. Zapisy Prawa Zucha i Przyrzeczenia Harcerskiego oraz Podstawy Wychowawcze (opis zasad harcerskiego wychowania) wprost mówią o Bogu, ale w dalszej części oraz w komentarzu dh. Mirowskiego zawierają zapisy mówiące także o osobach niewierzących (cytaty poniżej).</p> <p>3. Ponieważ dokumenty wewnętrzne są w tej kwestii niespójne, Zespół opracował niniejszą postawę w dwóch wersjach: dla osób wierzących i niewierzących. Propozycja "Dojrzały duchowo" w wersji dla osób niewierzących jest poszukiwaniem własnej głębi, szukaniem odpowiedzi na pytania o sens życia itp., w wersji dla osób wierzących jest to rozwijanie, pogłębianie swojej wiary i budowanie na jej podstawie swojego światopoglądu.</p> <p>4. Dokumenty ZHP są spójne w tym, że "Bóg", któremu mają służyć członkowie ZHP (jeśli już są osobami wierzącymi) nie musi być Bogiem katolickim, niemniej wychowanie w ZHP oparte jest wyraźnie o wartości chrześcijańskie.</p>
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być postuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.
Obietnica i Prawo Zucha	1. Zuch kocha Boga i Polskę.
Statut ZHP	<p>Rozdział 2: Charakter, cele i środki działania Paragraf 2: Punkt 2: ZHP jest dobrowolnym stowarzyszeniem otwartych na wszystkich bez względu na pochodzenie, rasę, czy wyznanie.</p> <p>Paragraf 3: Punkt 3: Podstawą wychowania w ZHP są normy moralne wywodzące się z uniwersalnych, kulturowych i etycznych, wartości chrześcijaństwa. ZHP uznaje prawo każdego członka Związku do osobistego wyboru systemu wartości duchowych.</p> <p>Punkt 4: 1) Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka. 2) Nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów.</p>
Podstawy wychowawcze ZHP	<p>Powinien być prawy i uczciwy oraz żyć w zgodzie z zasadami (wynikającymi z wartości uniwersalnych, społecznych, Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego, wyznawanej religii), czyli być człowiekiem o ukształtowanym, uporządkowanym i stabilnym systemie wartości. Umieć odróżniać dobro od zła. Powinien mieć mocny charakter, konsekwentnie postępować zgodnie z przyjętymi zasadami, umieć poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych, nie przekraczając norm moralnych. Powinien poszukiwać autorytetów i sam stawać się autorytetem, cechować się wysoką kulturą osobistą, dbać o jakość życia.</p> <p>Zasady harcerskiego wychowania Skuteczne kształtowanie młodego człowieka w duchu Prawa Harcerskiego przynosi efekty w postaci trwałych postaw. Człowiek ukształtowany w zgodzie z wartościami przyjętymi w naszym harcerskim ruchu wyróżnia się braterskim stosunkiem do innych, przyjacielską i serdeczną postawą wobec wszystkich ludzi, gotowością i umiejętnością bezinteresownej służby innym ludziom, Bogu i Polsce oraz ciągłą pracą nad sobą, nieustannym kształtowaniem i doskonaleniem własnej osobowości. Jest gotowy wymagać od siebie, nawet, jeżeli inni od niego nie wymagają. Harcerska służba rozumiana jest jako:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ służba Bogu - wynikająca z wiary bądź osobistego stosunku do duchowych wartości życia - takich jak: miłość, prawda, dobro, sprawiedliwość, wolność, piękno, przyjaźń, braterstwo, nadzieja,

KOMENTARZ DO OBIETNICY I PRAWA ZUCHA, PRZYRZECZENIA I PRAWA HARCERSKIEGO
hm. Stefan Mirowski, styczeń 1996 r.

PRAWO I OBIETNICA ZUCHA

Zuch kocha Boga oznacza, że umie szanować wszystkie wartości dane człowiekowi jako wyposażenie na drogę życia: zasady moralne, poczucie dobra, piękna, a przede wszystkim dar miłości. Prawda, dobro, sprawiedliwość, wolność, miłość, przyjaźń i braterstwo, wiara i nadzieja to jakby szczeble wartości duchowych człowieka, po których powinien się on wspinać, aby drabinę swego życia przejść godnie, użytecznie i z sensem. **Jest to akceptacja podstawowego prawa postępowania moralnego człowieka ukazanego w Dekalogu.** Ten duchowy aspekt osobowości jest integralną częścią życia każdego człowieka **bez względu na jego wyznanie, bądź jego brak.** Mimo zróżnicowania postaw, wynikających z odmienności poglądów i przekonań religijnych, istnieje w każdym człowieku zgodne i jednoznaczne poczucie tego, czym jest prawość - nikt też nie odmawia sobie prawa do rozgraniczania tego, co jest dobre, od tego, co złe czy niewłaściwe. Jak pisał Andrzej Małkowski: (...) Jeśli ktoś ma wątpliwości dogmatyczne, jedyną rzeczą, której będziemy odeń w harcerstwie wymagali, jest owa religijność dawnego Rzymianina: uczciwość, pracowitość, obowiązkowość. Chodzi tu o kształcenie charakteru i wychowanie człowieka w zgodzie z kanonem podstawowych zasad moralnych.

PRZYRZECZENIE HARCERSKIE

MAM SZCZERĄ WOLEĘ, to znaczy dobrowolnie, bez niczyjego nakazu, bez żadnego przymusu, **CAŁYM ŻYCIEM,** ze wszystkich sił mego ducha, z całego serca, wykorzystując wszystkie dane mi możliwości **PEŁNIĆ SŁUŻBĘ BOGU,** który stanowi uosobienie najwyższych ideałów, takich jak miłość, prawda, dobro, sprawiedliwość, wolność, piękno, przyjaźń i braterstwo, wiara, nadzieja. **Idealy te łączą wszystkich ludzi dobrej woli, niezależnie od** pochodzenia, narodowości, **wyznania,** wywodzą się z norm moralnych opartych na uniwersalnych, etycznych i kulturowych tradycjach chrześcijaństwa. Wyznawany przeze mnie system wartości kształtuję samodzielnie podążając w kierunku wskazanym przez Prawo Harcerskie.

KOMENTARZ DO PRAWA HARCERSKIEGO (będący załącznikiem do Uchwały nr 25/XXXV Rady Naczelnej ZHP z dnia 15 listopada 2008 r.)

Harcerz sumiennie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przyrzeczenia Harcerskiego. Całym życiem, nie tylko na zbiórce, rajdzie i obozie, harcerz stara się przestrzegać Prawa Harcerskiego. Wszystkie swoje obowiązki wykonuje jak najlepiej potrafi. Jest dobrym Polakiem - pilnym uczniem, aktywnym młodym obywatelem. Jest także dobrym synem lub córką, dobrym kolegą i przyjacielem. Inni zawsze mogą na niego liczyć. **Wie, jak zgodnie ze swoją religią może służyć Bogu.** Jest harcerzem, aby się rozwijać i być coraz lepszym człowiekiem.

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch zna i rozumie pojęcie wartości.</p> <p><u>Wierzący:</u> Zuch umie odróżnić dobro od zła w oparciu o wartości chrześcijańskie i Prawo Harcerskie.</p> <p>Zuch wie jak zgodnie ze swoją religią może służyć Bogu - pełnić Jego Wolę.</p> <p><u>Niewierzący:</u> Zuch umie odróżnić dobro od zła w oparciu o Prawo Zucha w sposób niesprzeczny z wartościami chrześcijańskimi.</p>	<p><u>Wierzący:</u> Zuch kocha Boga.</p>	<p>Zuch przyjmuje wzory do naśladowania.</p> <p>* W kontekście zachowania wobec osób innych wyznań lub bezwyznaniowych patrz postawa Otwarty i tolerancyjny.</p> <p><u>Wierzący:</u> Zuch się modli.</p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE</p>	<p>Harcerz zna i rozumie pojęcie wartości.</p> <p><u>Wierzący:</u> Harcerz umie odróżnić dobro od zła w oparciu o wartości chrześcijańskie i Prawo Harcerskie.</p> <p>Harcerz wie, jak zgodnie ze swoją religią może służyć Bogu - pełnić Jego Wolę.</p> <p><u>Niewierzący:</u> Harcerz umie odróżnić dobro od zła w oparciu o Prawo Harcerskie w sposób niesprzeczny z wartościami chrześcijańskimi.</p>	<p><u>Wierzący:</u> Harcerz kocha Boga.</p> <p>Harcerz czerpie spokój ducha z ufności Bogu.</p>	<p>Harcerz przyjmuje autorytety, wzory do naśladowania.</p> <p><i>* W kontekście zachowania wobec osób innych wyznań lub bezwyznaniowych patrz postawa Otwarty i tolerancyjny.</i></p> <p><u>Wierzący:</u> Harcerz się modli.</p>
<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSZE</p>	<p>Harcerz starszy zna i rozumie pojęcie wartości, systemu wartości i światopoglądu.</p> <p>Harcerz starszy rozumie, że wartości stanowią zbiór, który powinien być wewnętrznie spójny.</p> <p><u>Wierzący:</u> Harcerz starszy umie odróżnić dobro od zła w oparciu o wartości chrześcijańskie i Prawo Harcerskie.</p> <p>Harcerz starszy wie jak zgodnie ze swoją religią może służyć Bogu - pełnić Jego Wolę.</p> <p><u>Niewierzący:</u> Harcerz starszy umie odróżnić dobro od zła w oparciu o Prawo Harcerskie w sposób niesprzeczny z wartościami chrześcijańskimi.</p>	<p><u>Wierzący:</u> Harcerz starszy kocha Boga.</p> <p>Harcerz starszy czerpie spokój ducha z ufności Bogu.</p>	<p>Harcerz starszy poszukuje odpowiedzi na pytania egzystencjalne.</p> <p>Harcerz starszy poszukuje wartości, które chce wyznawać.</p> <p>Harcerz starszy poszukuje wzorów postępowania.</p> <p><i>* W kontekście zachowania wobec osób innych wyznań lub bezwyznaniowych patrz postawa Otwarty i tolerancyjny.</i></p> <p><u>Wierzący:</u> Harcerz starszy buduje osobową relację z Bogiem.</p> <p>Harcerz starszy pogłębia, stymuluje, podejmuje refleksję nad swoją wiarą.</p>
<p style="text-align: center;">WĘDROWNICY I DOROŚLI</p>	<p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna i rozumie pojęcie wartości, systemu wartości i światopoglądu.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, że wartości stanowią zbiór, który powinien być wewnętrznie spójny.</p> <p><u>Wierzący:</u> Wędrownik/Dorosły członek ZHP umie odróżnić dobro od zła w oparciu o wartości chrześcijańskie i Prawo Harcerskie.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP wie, dlaczego jest wierzący.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP wie, jak zgodnie ze swoją religią może służyć Bogu - pełnić Jego Wolę.</p> <p><u>Niewierzący:</u> Wędrownik/Dorosły członek ZHP umie odróżnić dobro od zła w oparciu o Prawo Harcerskie w sposób niesprzeczny z wartościami chrześcijańskimi.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna pojęcia absolutu i relatywizmu moralnego.</p>	<p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP czuje się spójny wewnętrznie.</p> <p><u>Wierzący:</u> Wędrownik/Dorosły członek ZHP kocha Boga.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP czerpie spokój ducha z ufności Bogu.</p>	<p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP świadomie kształtuje swój światopogląd.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP identyfikuje autorytety w swoim otoczeniu oraz na świecie, sam staje się autorytetem.</p> <p><i>* W kontekście zachowania wobec osób innych wyznań lub bezwyznaniowych patrz postawa Otwarty i tolerancyjny.</i></p> <p><u>Wierzący:</u> Wędrownik/Dorosły członek ZHP buduje osobową relację z Bogiem.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP pogłębia, stymuluje, podejmuje refleksję nad swoją wiarą.</p>

Nazwa postawy	HONOROWY		
	postawa wierności wobec wyznawanych zasad oraz posłuszeństwa wobec obowiązującego prawa, zasad kultury osobistej oraz savoir-vivre		
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłuszną/posłusznym Prawu Harcerskiemu. 5. Harcerz postępuje po rycersku. 7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.		
Obietnica i Prawo Zucha	Obiecuję być dobrym zuchem, zawsze przestrzegać Prawa Zucha.		
Statut ZHP	Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.		
Podstawy wychowawcze ZHP	Powinien być prawy i uczciwy oraz żyć w zgodzie z zasadami (wynikającymi z wartości uniwersalnych, społecznych, Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego, wyznawanej religii), czyli być człowiekiem o ukształtowanym, uporządkowanym i stabilnym systemie wartości. Umieć odróżniać dobro od zła. Powinien mieć mocny charakter, konsekwentnie postępować zgodnie z przyjętymi zasadami, umieć poradzić sobie w trudnych sytuacjach życiowych, nie przekraczając norm moralnych. Powinien poszukiwać autorytetów i sam stawać się autorytetem, cechować się wysoką kulturą osobistą, dbać o jakość życia.		
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch rozumie zasady zawarte w Prawie Zucha.</p> <p>Zuch zna i rozumie zasadę fair play.</p> <p>Zuch rozumie ideę istnienia regulaminów i przepisów, zwłaszcza dotyczących życia codziennego.</p> <p>Zuch zna obowiązujące go zakazy i nakazy.</p> <p>Zuch zna zasady kultury osobistej oraz savoir-vivre'u.</p>	<p>Zuch identyfikuje się z zasadami obowiązującymi w ZHP, Prawo Zucha uznaje za wskazówki odnośnie swojego zachowania, do których się sam zobowiązał.</p> <p>Zuch do nakazów i zakazów podchodzi ze spokojem, respektem i wiarą w ich działanie.</p>	<p>Całym życiem, nie tylko na zbiórce, rajdzie i obozie, zuch stara się przestrzegać Prawa Zucha.</p> <p>Zuch przestrzega zasad (np. gier, zasad funkcjonujących w gromadzie), nawet jeśli jest poddawany presji otoczenia lub okoliczności.</p> <p>Zuch przestrzega regulaminów.</p> <p>Zuch przestrzega zasad kultury osobistej oraz savoir-vivre'u.</p> <p>Zuch nie unika odpowiedzialności za własne postępowanie, w tym popełnione błędy, których skutki stara się naprawić.</p>
HARCERZE	<p>Harcerz rozumie zasady zawarte w Prawie Harcerskim.</p> <p>Harcerz zna i rozumie zasadę fair play.</p> <p>Harcerz rozumie ideę istnienia regulaminów i przepisów, zwłaszcza dotyczących życia codziennego.</p> <p>Harcerz zna obowiązujące go zakazy i nakazy.</p> <p>Harcerz zna zasady kultury osobistej oraz savoir-vivre'u, w tym netykiety.</p>	<p>Harcerz identyfikuje się z zasadami obowiązującymi w ZHP, Prawo Harcerskie uznaje za wskazówki odnośnie swojego zachowania, do których się sam zobowiązał.</p> <p>Harcerz do nakazów i zakazów podchodzi ze spokojem, respektem i wiarą w ich działanie.</p>	<p>Całym życiem, nie tylko na zbiórce, rajdzie i obozie, harcerz stara się przestrzegać Prawa Harcerskiego oraz innych wyznawanych przez siebie zasad, nawet jeśli jest poddawany presji otoczenia czy okoliczności.</p> <p>Harcerz przestrzega regulaminów.</p> <p>Harcerz przestrzega zasad kultury osobistej oraz savoir-vivre'u.</p> <p>Harcerz nie unika odpowiedzialności za własne postępowanie, w tym popełnione błędy, których skutki stara się naprawić.</p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy rozumie zasady zawarte w Prawie Harcerskim.</p> <p>Harcerz starszy zna i rozumie pojęcie, honoru, uczciwości, sprawiedliwości, kodeksu.</p> <p>Harcerz starszy rozumie karność, jako samodyscyplinę wynikającą z posłuszeństwa wobec wybranych przez siebie wartości.</p> <p>Harcerz starszy rozumie potrzebę istnienia regulacji i przepisów.</p> <p>Harcerz starszy zna obowiązujące go przepisy (zwłaszcza dotyczące życia codziennego) lub wie, gdzie może je poznać.</p> <p>Harcerz starszy zna zasady kultury osobistej oraz savoir-vivre'u, w tym netykiety.</p>	<p>Harcerz starszy identyfikuje się z zasadami obowiązującymi w ZHP, Prawo Harcerskie uznaje za wskazówki odnośnie swojego zachowania, do których się sam zobowiązał.</p> <p>Działania harcerza starszego nie są motywowane strachem przed karą lub chęcią nagrody.</p> <p>Harcerz starszy ma szacunek do obowiązującego prawa (np. państwowego).</p>	<p>Całym życiem, nie tylko na zbiórce, rajdzie i obozie, harcerz starszy stara się przestrzegać Prawa Harcerskiego oraz innych wyznawanych przez siebie zasad, nawet jeśli jest poddawany presji otoczenia czy okoliczności.</p> <p>Harcerz starszy nigdy nie przechodzi obojętnie nad złamaniem zasad, w które wierzy. Potrafi je uargumentować.</p> <p>Harcerz starszy postępuje zgodnie z prawem.</p> <p>Harcerz starszy przestrzega zasad kultury osobistej oraz savoir-vivre'u.</p> <p>Harcerz starszy nie unika odpowiedzialności za własne postępowanie, w tym popełnione błędy, których skutki stara się naprawić.</p>
<p style="text-align: center;">WĘDROWNICY I DOROŚLI</p>	<p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie zasady zawarte w Prawie Harcerskim.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna i rozumie pojęcia: honoru, uczciwości, sprawiedliwości, kodeksu.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie karność, jako rozumne posłuszeństwo zasadom, wynikające z dobrowolnego wyboru drogi i celu, wyboru dającego poczucie wolności.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie potrzebę istnienia regulacji i przepisów.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna obowiązujące go przepisy lub wie, gdzie może je poznać.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna zasady kultury osobistej oraz savoir-vivre'u, w tym netykiety.</p>	<p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP identyfikuje się z zasadami obowiązującymi w ZHP, Prawo Harcerskie uznaje za wskazówki odnośnie swojego zachowania, do których się sam zobowiązał.</p> <p>Działania wędrownika/dorosłego członka ZHP nie są motywowane strachem przed karą lub chęcią nagrody.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP ma szacunek do obowiązującego prawa (np. państwowego).</p>	<p>Całym życiem, nie tylko na zbiórce, rajdzie i obozie, wędrownik/dorosły członek ZHP stara się przestrzegać Prawa Harcerskiego oraz innych wyznawanych przez siebie zasad, nawet jeśli jest poddawany presji otoczenia czy okoliczności.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP nigdy nie przechodzi obojętnie nad złamaniem zasad, w które wierzy. Potrafi je uargumentować.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP postępuje zgodnie z prawem.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP przestrzega zasad kultury osobistej oraz savoir-vivre'u.</p> <p>Wędrownik/Dorosły członek ZHP nie unika odpowiedzialności za własne postępowanie, w tym popełnione błędy, których skutki stara się naprawić.</p>

Nazwa postawy	MIŁOŚNIK PRZYRODY
	postawa miłości wobec przyrody
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.
Obietnica i Prawo Zucha	brak
Statut ZHP	Upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą.
Podstawy wychowawcze ZHP	brak

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch wie, że natura jest niezbędna do życia człowieka.</p> <p>Zuch wie, że las i inne ekosystemy są domem dla wielu zwierząt i roślin.</p> <p>Zuch wie, że zwierzęta są istotami czującymi.</p> <p>Zuch wie, że ludzie swoimi decyzjami mają wpływ na naturę. Wie, że trzeba o nią dbać.</p>	<p>Zuch czuje się częścią przyrody.</p> <p>Zuch odnajduje radość w przebywaniu na łonie przyrody, dostrzega jej piękno.</p> <p>Zuch czuje niepokój, gdy widzi zaśmieconą przyrodę.</p>	<p>Zuch chętnie spędza czas na łonie przyrody.</p> <p>Zuch nie niszczy przyrody. W trakcie rekreacji używa terenów do tego przeznaczonych. Dbą o bogactwa naturalne, o piękno krajobrazu.</p> <p>Zuch nie hałasuje.</p> <p>Zuch szanuje przyrodę i dba o nią poprzez ekologiczne gesty (np. segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii itd.).</p>
HARCERZE	<p>Harcerz dostrzega to, w jaki sposób natura oddziałuje na niego samego, jego emocje i samopoczucie.</p> <p>Harcerz rozpoznaje podstawowe gatunki fauny i flory.</p> <p>Harcerz wie, że las i inne ekosystemy są domem dla wielu zwierząt i roślin.</p> <p>Harcerz wie, że zwierzęta są istotami czującymi.</p> <p>Harcerz wie, że ludzie swoimi decyzjami mają wpływ na naturę. Wie, że trzeba o nią dbać.</p> <p>Harcerz zna podstawowe zagrożenia dla środowiska i sposoby przeciwdziałania im.</p>	<p>Harcerz docenia znaczenie środowiska dla człowieka, czuje się częścią przyrody.</p> <p>Harcerz odnajduje radość w przebywaniu na łonie przyrody, dostrzega jej piękno.</p> <p>Harcerz nie jest obojętny względem stanu środowiska w swojej okolicy.</p>	<p>Harcerz chętnie spędza wolny czas ma na łonie natury.</p> <p>Harcerz dba o bogactwa naturalne, o piękno krajobrazu. Miejsca, które odwiedzi pozostawia w niezmiennym stanie.</p> <p>Harcerz nie hałasuje.</p> <p>Harcerz poznaje otaczające go środowisko naturalne.</p> <p>Harcerz szanuje przyrodę i dba o nią poprzez ekologiczne gesty (np. segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii itd.).</p> <p>Harcerz wyciąga wnioski z obserwacji przyrody.</p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy dostrzega to, w jaki sposób natura oddziałuje na niego samego, jego emocje i samopoczucie.</p> <p>Harcerz starszy zna pojęcia ekosystemu, ekologii, ochrony środowiska, rozpoznaje podstawowe gatunki fauny i flory.</p> <p>Harcerz starszy wie, że najbardziej wartościowe są ekosystemy leśne naturalne, gdzie bioróżnorodność jest bardzo wysoka.</p> <p>Harcerz starszy wie, że zwierzęta są istotami czującymi oraz zna podstawowe ich zachowania.</p> <p>Harcerz starszy potrafi umiejscowić znane sobie środowisko przyrodnicze w globalnym kontekście.</p> <p>Harcerz starszy widzi zależności między oddziaływaniem człowieka, a przyrodą.</p> <p>Harcerz starszy zna podstawowe zagrożenia dla środowiska i sposoby przeciwdziałania im.</p>	<p>Harcerz starszy docenia znaczenie środowiska dla człowieka, czuje się częścią przyrody.</p> <p>Harcerz starszy odnajduje radość oraz równowagę ducha w przebywaniu na łonie przyrody, dostrzega jej piękno.</p> <p>Harcerz starszy nie jest obojętny względem stanu środowiska w swojej okolicy.</p>	<p>Harcerz starszy chętnie spędza wolny czas ma na łonie natury.</p> <p>Harcerz starszy dba o bogactwa naturalne, o piękno krajobrazu. Miejsca, które odwiedzi pozostawia w niezmienionym stanie.</p> <p>Harcerz starszy nie hałasuje.</p> <p>Harcerz starszy poznaje i próbuje zrozumieć otaczające go środowisko naturalne i oddziałujące w nim procesy.</p> <p>Harcerz starszy poznaje miejsce człowieka w środowisku i konsekwencje jego działań.</p> <p>Harcerz starszy szanuje przyrodę i dba o nią poprzez ekologiczne gesty (segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii itd.).</p> <p>Harcerz starszy wykształca w sobie nawyk dbania o przyrodę.</p> <p>Harcerz starszy wyciąga wnioski z obserwacji przyrody.</p>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik rozumie to, w jaki sposób natura wpływa na ludzi, ich emocje i samopoczucie.</p> <p>Wędrownik bardzo dobrze zna i rozumie otaczające go środowisko i oddziałujące w nim procesy (np. różnorodność biologiczną i oddziaływania międzygatunkowe).</p> <p>Wędrownik rozpoznaje charakterystyczne dla Polski swojego regionu i okolicy gatunki fauny i flory, oraz umie je opisać.</p> <p>Wędrownik wie, że najbardziej wartościowe są ekosystemy leśne naturalne, gdzie bioróżnorodność jest bardzo wysoka.</p> <p>Wędrownik wie, że zwierzęta są istotami czującymi oraz zna ich zachowania i reakcje związane z działalnością człowieka.</p> <p>Wędrownik potrafi umiejscowić znane sobie środowisko przyrodnicze w globalnym kontekście, ma świadomość zachodzących lokalnie i globalnie zmian.</p> <p>Wędrownik zna miejsce człowieka w środowisku i konsekwencje jego działań, umie je ocenić. Wie, że ma realny wpływ na stan środowiska.</p> <p>Wędrownik zna zagrożenia dla środowiska i orientuje się w najważniejszych aktualnie problemach z nimi związanymi, wie, jak może im przeciwdziałać.</p>	<p>Wędrownik docenia znaczenie środowiska dla człowieka, czuje się częścią przyrody.</p> <p>Wędrownik odnajduje radość oraz równowagę ducha w przebywaniu na łonie przyrody, dostrzega jej piękno.</p> <p>Wędrownik nie jest obojętny względem stanu środowiska w swojej okolicy.</p>	<p>Wędrownik chętnie spędza wolny czas ma na łonie natury.</p> <p>Wędrownik dba o bogactwa naturalne, o piękno krajobrazu. Miejsca, które odwiedzi pozostawia w niezmienionym stanie.</p> <p>Wędrownik w czasie obozowania minimalizuje wpływ na środowisko.</p> <p>Wędrownik nie hałasuje.</p> <p>Wędrownik poznaje zależności rządzące światem przyrody, chce wiedzieć więcej o jej skomplikowanej strukturze.</p> <p>Wędrownik poznaje miejsce człowieka w środowisku i konsekwencje jego działań.</p> <p>Wędrownik szanuje przyrodę i dba o nią poprzez ekologiczne gesty (segregacja odpadów, oszczędzanie wody i energii itd.).</p> <p>Wędrownik wykształca w sobie nawyki związane z ochroną środowiska w czasie codziennych wyborów.</p> <p>Wędrownik dba o to, żeby jego rówieśnicy też dbali o przyrodę i jest w tej kwestii przykładem.</p> <p>Wędrownik umie obserwować przyrodę i wyciąga wnioski.</p>

DOROŚLI

Dorosły członek ZHP rozumie to, w jaki sposób natura wpływa na ludzi, ich emocje i samopoczucie.

Dorosły członek ZHP bardzo dobrze zna i rozumie otaczające go środowisko i oddziałujące w nim procesy (np. różnorodność biologiczną i oddziaływania międzygatunkowe).

Dorosły członek ZHP rozpoznaje charakterystyczne dla Polski swojego regionu i okolicy gatunki fauny i flory oraz umie je opisać.

Dorosły członek ZHP wie, że najbardziej wartościowe są ekosystemy leśne naturalne, gdzie bioróżnorodność jest bardzo wysoka.

Dorosły członek ZHP wie, że zwierzęta są istotami czującymi oraz zna ich zachowania i reakcje związane z działalnością człowieka.

Dorosły członek ZHP potrafi umiejscowić znane sobie środowisko przyrodnicze w globalnym kontekście, ma świadomość zachodzących lokalnie i globalnie zmian.

Dorosły członek ZHP zna miejsce człowieka w środowisku i konsekwencje jego działań, umie je ocenić. Wie, że ma realny wpływ na stan środowiska.

Dorosły członek ZHP zna zagrożenia dla środowiska i orientuje się w najważniejszych aktualnie problemach z nimi związanymi, wie, jak może im przeciwdziałać.

Dorosły członek ZHP docenia znaczenie środowiska dla człowieka, czuje się częścią przyrody.

Dorosły członek ZHP odnajduje radość oraz równowagę ducha w przebywaniu na łonie przyrody, dostrzega jej piękno.

Stan środowiska naturalnego w wymiarze lokalnym, jak i globalnym nie jest obojętny dla dorosłego członka ZHP.

Dorosły członek ZHP chętnie spędza wolny czas ma na łonie natury.

Dorosły członek ZHP dba o bogactwa naturalne, o piękno krajobrazu. Miejsca, które odwiedzi pozostawia w niezmiennym stanie.

Dorosły członek ZHP w czasie obozowania minimalizuje wpływ na środowisko, znajdując rozwiązania na napotykanym problemy.

Dorosły członek ZHP poznaje zależności rządzące światem przyrody, chce wiedzieć więcej o jej skomplikowanej strukturze.

Dorosły członek ZHP dąży do poznania wszystkich aspektów związanych z przyrodą, podejmuje działania, które powodują zmianę.

Dorosły członek ZHP prowadząc dom, w pracy, jak i w działaniach wychowawczych dba o przyrodę.

Dorosły członek ZHP rozważa każdy wybór związany z zakupami (pamięta o odpowiedzialnej i zrównoważonej produkcji oraz transporcie towarów, stara się kupować lokalnie, zwraca uwagę na możliwość recyklingu opakowania, nie korzysta z torebek jednorazowych itd.) oraz innymi aspektami codziennego życia (oszczędza wodę i energię elektryczną, nie korzysta z jednorazowych opakowań i naczyń, ogranicza odpady).

Dbanie o przyrodę na każdym kroku jest jego naturalną skłonnością, dorosły członek ZHP uczy tego nawyku innych.

Dorosły członek ZHP umie obserwować przyrodę i wyciągać wnioski.

Dorosły członek ZHP poznaje wszystkie aspekty ekologicznych sporów.

Nazwa postawy		ODPOWIEDZIALNY I OBOWIĄZKOWY	
		postawa odpowiedzialności za siebie, swoje zachowania i słowa, a także za powierzone osoby, organizmy żywe i zadania	
Prawo i Przymierzenie Harcerskie		1. Harcerz sumienie spełnia swoje obowiązki wynikające z Przymierzenia Harcerskiego.	
Obietnica i Prawo Zucha		2. Na słowie harcerza polegać jak na Zawiszy.	
		3. Zuch pamięta o swoich obowiązkach.	
		4. Zuch mówi prawdę.	
Statut ZHP		Upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni.	
Podstawy wychowawcze ZHP		<p>Powinien być człowiekiem odpowiedzialnym - za siebie, za rzetelne wykonywanie obowiązków, za własne decyzje, które podejmuje w sposób świadomy. Powinien brać odpowiedzialność za każde dane słowo. W sposób odpowiedzialny podchodzić do życia i współtworzyć wspólnoty.</p> <p>Powinien być aktywnym członkiem wspólnot - lokalnej, rodzinnej, uczelnianej, szkolnej, zawodowej itd., umiejętnie godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbywać żadnej dziedziny życia. Ustalać właściwe priorytety, mieć świadomość swoich możliwości i przekładać je na pełnienie różnych ról. Powinien wcielać w czyn ideę służby.</p>	
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch rozumie, że jego działania przynoszą konsekwencje zarówno dla niego, jak i dla innych.</p> <p>Zuch zna swoje stałe obowiązki.</p>	<p>Zuch czuje się odpowiedzialny za swoje działania.</p> <p>Zuch brzydzi się kłamstwem.</p> <p>Zuch szanuje dane słowo.</p>	<p>Zuch stara się przewidywać konsekwencje swoich działań.</p> <p>Zuch mówi prawdę.</p> <p>Zuch wywiązuje się z obowiązków domowych i szkolnych. Stara się postępować według zasady „najpierw pożyteczne, później przyjemne”.</p> <p>Zuch wywiązuje się ze złożonych obietnic i podjętych zadań najlepiej, jak potrafi. Uczciwie komunikuje napotkane problemy i w razie potrzeby prosi o pomoc. Stara się przychodzić punktualnie.</p> <p>Zuch dba o powierzone sobie osoby (np. młodsze rodzeństwo), zwierzęta i rośliny.</p> <p>* W kontekście dbałości o rzeczy patrz postawa Zaradny i gospodarny.</p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE</p>	<p>Harcerz rozumie, że jego wybory i działania przynoszą konsekwencje zarówno dla niego, jak i dla innych.</p> <p>Harcerz zna swoje stałe obowiązki.</p> <p>Harcerz ma świadomość ograniczeń swojej wiedzy, umiejętności oraz wrodzonych predyspozycji.</p>	<p>Harcerz czuje się odpowiedzialny za swoje wybory i działania.</p> <p>Harcerz brzydzi się kłamstwem.</p> <p>Harcerz szanuje dane słowo.</p>	<p>Harcerz stara się przewidywać konsekwencje swoich działań i rozważnie podejmować decyzje.</p> <p>Harcerz mówi prawdę.</p> <p>Harcerz nie ściąga i nie oszukuje podczas lekcji, egzaminów itp.</p> <p>Harcerz wywiązuje się z obowiązków domowych i szkolnych. Stara się postępować według zasady „najpierw pożyteczne, później przyjemne”.</p> <p>Harcerz wywiązuje się ze złożonych obietnic i podjętych zadań najlepiej jak potrafi. Uczciwie komunikuje napotkane problemy i w razie potrzeby prosi o pomoc. Stara się przychodzić punktualnie.</p> <p>Harcerz podejmując się nowych zadań stara się kierować właściwie wyznaczonymi priorytetami oraz rzetelną oceną możliwości.</p> <p>Harcerz dba o powierzone sobie osoby (np. młodsze rodzeństwo), zwierzęta i rośliny.</p> <p><i>* W kontekście dbałości o rzeczy patrz postawa Zaradny i gospodarny.</i></p>
<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSZI</p>	<p>Harcerz starszy rozumie, że jego wybory i działania przynoszą konsekwencje zarówno dla niego, jak i dla innych.</p> <p>Harcerz starszy rozumie, jakie obowiązki wynikają z pełnionych przez niego ról społecznych.</p> <p>Harcerz starszy zna granice swoich możliwości w działaniu w oparciu o swoją wiedzę, umiejętności i wrodzone predyspozycje.</p>	<p>Harcerz starszy czuje się odpowiedzialny za swoje działania i całe swoje życie.</p> <p>Harcerz starszy brzydzi się kłamstwem i manipulacją.</p> <p>Harcerz starszy szanuje dane słowo.</p>	<p>Harcerz starszy stara się przewidywać konsekwencje swoich działań i rozważnie podejmować decyzje.</p> <p>Harcerz starszy nie posługuje się kłamstwem.</p> <p>Harcerz starszy uczestnicząc w dyskusji dokłada starań, aby prezentować tylko sprawdzone informacje. Nie posługuje się manipulacją.</p> <p>Harcerz starszy nie ściąga i nie oszukuje podczas lekcji, egzaminów itp.</p> <p>Harcerz starszy wywiązuje się z obowiązków domowych i szkolnych, nawet wówczas, gdy nie wydają się mu one atrakcyjne.</p> <p>Harcerz starszy wywiązuje się ze złożonych obietnic i podjętych zobowiązań najlepiej jak potrafi. Uczciwie komunikuje napotkane problemy i w razie potrzeby prosi o pomoc. Punktualnie stawia się na spotkania i stara się terminowo wywiązać z podjętych zadań.</p> <p>Harcerz starszy stara się godzić i równoważyć obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbuje żadnej dziedziny życia, uwzględniając także potrzebę odpoczynku.</p> <p>Harcerz starszy rozsądnie podejmuje się nowych zadań. Kieruje się właściwie wyznaczonymi priorytetami oraz rzetelną oceną możliwości.</p> <p>Harcerz starszy dba o powierzone sobie osoby, zwierzęta, rośliny.</p> <p><i>* W kontekście dbałości o rzeczy patrz postawa Zaradny i gospodarny.</i></p>

WĘDROWNICY I DOROŚLI

Wędrownik/Dorosły członek ZHP umie przewidzieć konsekwencje swoich decyzji dla siebie i innych.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozumie, z czym się wiąże pełnienie określonych ról społecznych.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP zna granice swoich możliwości w działaniu w oparciu o swoją wiedzę, umiejętności i wrodzone predyspozycje.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP czuje się odpowiedzialny za swoje działania i całe swoje życie.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP brzydzi się kłamstwem i manipulacją.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP szanuje dane słowo.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP podejmując wybory i działania, przewiduje ich skutki.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP nie czeka, aż inni rozwiążą jego problemy lub podejmą decyzje za niego. Świadomie kreuje swoje życie.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP nie postępuje się kłamstwem.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP uczestnicząc w dyskusji dokłada starań, aby prezentować tylko sprawdzone informacje i w czytelny sposób odróżniać fakty od ich interpretacji. Nie postępuje się manipulacją.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP nie ściąga i nie oszukuje podczas egzaminów i innych form sprawdzania wiedzy.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP podejmuje i rzetelnie wywiązuje się z zadań wynikających z potrzeb własnych i współtworzonych wspólnot, **nawet wówczas, gdy nie wydają się mu one atrakcyjne.**

Wędrownik/Dorosły członek ZHP wywiązuje się ze złożonych obietnic i podjętych zobowiązań najlepiej jak potrafi. Uczciwie komunikuje napotkane problemy i w razie potrzeby prosi o pomoc. Punktualnie stawia się na spotkania i **terminowo wywiązuje z podjętych zadań.**

Wędrownik/Dorosły członek ZHP umiejętnie godzi i równoważy obowiązki wynikające z pełnienia różnych ról społecznych. Nie zaniedbuje żadnej dziedziny życia, uwzględniając także potrzebę odpoczynku.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP rozsądnie podejmuje się wyzwań i pól służby. Kieruje się właściwie wyznaczonymi priorytetami oraz rzetelną oceną możliwości.

Wędrownik/Dorosły członek ZHP dba o powierzone sobie osoby, zwierzęta, rośliny.

* W kontekście dbałości o rzeczy patrz postawa Zaradny i gospodarny.

Nazwa postawy	OTWARTY I UCZĄCY SIĘ
	postawa miłości do wiedzy, wykształcenia i umiejętności oraz otwartości na nowości
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	brak
Obietnica i Prawo Zucha	brak
Statut ZHP	Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.
Podstawy wychowawcze ZHP	<p>Powinien być człowiekiem uczącym się, czyli gotowym na zmiany - stale poszukiwać rozwiązań i zadań, uczyć się (nie tylko na błędach), być ciekawym świata, poszukiwać i selekcjonować informacje, odnajdywać siebie w procesie zmian oraz chętnie zdobywać wiedzę i wykształcenie oraz doświadczenia. Powinien pracować nad sobą całe życie - planować swój rozwój, starać się być wszechstronnym, mieć pasję, odważnie podejmować wyzwania i konsekwentnie realizować cele. Powinien chcieć wiedzieć więcej niż wie i umieć więcej niż umie.</p> <p>Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym, pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata, człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmiennosc.</p>

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch wie, dlaczego należy zdobywać wiedzę i umiejętności.</p> <p>Zuch ma świadomość możliwości uczenia się od innych, nie tylko przełożonych.</p>	<p>Zuch kocha wiedzę, ceni zdobywane wykształcenie i umiejętności.</p>	<p>Zuch stawia dociekliwe pytania.</p> <p>Zuch umie się skupić na jednej czynności.</p> <p>Zuch jest otwarty na zdobywanie wiedzy, uczenie się nowych rzeczy.</p> <p>Zuch stale doświadcza nowych rzeczy, chce uczyć się od innych.</p> <p>Zuch interesuje się otaczającym światem.</p> <p>Zuch poszukuje pasji i rozwija swoje zainteresowania.</p> <p>Zuch czyta książki.</p>
HARCERZE	<p>Harcerz wie, dlaczego należy zdobywać wiedzę i umiejętności.</p> <p>Harcerz ma świadomość możliwości uczenia się od innych, nie tylko przełożonych.</p> <p>Harcerz rozumie potrzebę podchodzenia z dystansem do informacji z niepewnego źródła np. portali społecznościowych.</p>	<p>Harcerz kocha wiedzę, ceni zdobywane wykształcenie i umiejętności.</p>	<p>Harcerz stawia dociekliwe pytania.</p> <p>Harcerz umie się skupić na jednej czynności.</p> <p>Harcerz jest otwarty na zdobywanie wiedzy, uczenie się nowych rzeczy zarówno w ramach edukacji formalnej, jak i nieformalnej.</p> <p>Harcerz stale doświadcza nowych rzeczy, chce uczyć się od innych.</p> <p>Harcerz starszy interesuje się otaczającym światem.</p> <p>Harcerz poszukuje pasji i rozwija swoje zainteresowania.</p> <p>Harcerz czyta książki.</p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy rozumie, jaki wpływ na jego przyszłość ma wykształcenie.</p> <p>Harcerz starszy ma świadomość możliwości uczenia się od innych, nie tylko przełożonych.</p> <p>Harcerz starszy rozumie potrzebę podchodzenia z dystansem do informacji z niepewnego źródła np. portali społecznościowych.</p>	<p>Harcerz starszy kocha wiedzę, ceni wykształcenie i przydatne umiejętności.</p>	<p>Harcerz starszy zgłębia problemy i stawia dociekliwe pytania, poszukuje informacji.</p> <p>Harcerz starszy chętnie uczy się nowych rzeczy zarówno w ramach edukacji formalnej, jak i nieformalnej.</p> <p>Harcerz starszy stale rozszerza swoje horyzonty, doświadcza nowych rzeczy, umie i chce uczyć się od innych.</p> <p>Harcerz starszy interesuje się otaczającym światem.</p> <p>Harcerz starszy poszukuje pasji i rozwija swoje zainteresowania.</p> <p>Harcerz starszy wyciąga wnioski zarówno ze swoich sukcesów, jak i porażek.</p> <p>Harcerz starszy czyta książki.</p>
<p style="text-align: center;">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik rozumie, jaki wpływ na jego przyszłość ma wykształcenie.</p> <p>Wędrownik ma świadomość wzajemności oddziaływań i możliwości uczenia się od innych, w tym od swoich podopiecznych.</p> <p>Wędrownik rozumie potrzebę podchodzenia z dystansem do informacji z niepewnego źródła np. portali społecznościowych.</p>	<p>Wędrownik kocha wiedzę, ceni wykształcenie i przydatne umiejętności.</p> <p>Perspektywa zmiany powoduje w wędrowniku ciekawość, nie lęk.</p>	<p>Wędrownik zgłębia problemy i stawia dociekliwe pytania, poszukuje i selekcjonuje informacje.</p> <p>Wędrownik chętnie uczy się nowych rzeczy zarówno w ramach edukacji formalnej, jak i nieformalnej.</p> <p>Wędrownik stale rozszerza swoje horyzonty, umie i chce uczyć się od innych.</p> <p>Wędrownik wypróbuje nowe rozwiązania, nie działa na zasadzie "zawsze tak było".</p> <p>Wędrownik interesuje się otaczającym światem.</p> <p>Wędrownik rozwija swoje pasje i zainteresowania.</p> <p>Wędrownik wyciąga wnioski zarówno ze swoich sukcesów, jak i porażek.</p> <p>Wędrownik czyta książki.</p>
<p style="text-align: center;">DOROŚLI</p>	<p>Dorosły członek ZHP rozumie potrzebę ustawicznego kształcenia się.</p> <p>Dorosły członek ZHP ma świadomość wzajemności oddziaływań i możliwości uczenia się od innych, w tym od swoich podopiecznych.</p> <p>Dorosły członek ZHP rozumie potrzebę podchodzenia z dystansem do informacji z niepewnego źródła np. portali społecznościowych.</p>	<p>Dorosły członek ZHP kocha wiedzę, ceni wykształcenie i przydatne umiejętności.</p> <p>Perspektywa zmiany powoduje w dorosłym członku ZHP ciekawość, nie lęk.</p>	<p>Dorosły członek ZHP zgłębia problemy i stawia dociekliwe pytania, poszukuje i selekcjonuje informacje.</p> <p>Dorosły członek ZHP chętnie uczy się nowych rzeczy, nawet po zakończeniu formalnej edukacji.</p> <p>Dorosły członek ZHP wypróbuje nowe rozwiązania, nie działa na zasadzie "zawsze tak było".</p> <p>Dorosły członek ZHP interesuje się otaczającym światem.</p> <p>Dorosły członek ZHP rozwija swoje pasje i zainteresowania.</p> <p>Dorosły członek ZHP wyciąga wnioski zarówno ze swoich sukcesów, jak i porażek.</p> <p>Dorosły członek ZHP czyta książki.</p>

Nazwa postawy	PATRIOTA
	postawa miłości wobec małej ojczyzny, regionu i Polski
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być postuszną/postusznym Prawu Harcerskiemu.
Obietnica i Prawo Zucha	1. Zuch kocha Boga i Polskę.
Statut ZHP	brak
Podstawy wychowawcze ZHP	Powinien być patriotą - znać swoje korzenie i historię swojego kraju, szanować je i umiejętnie z nich czerpać. Powinien mieć świadomość tego, co jest jego ojczyzną, bo żeby kogoś kochać - trzeba go znać. Powinien wiedzieć, z jakich polskich osiągnięć, wydarzeń, rodaków może być dumny. Patrzeć w przyszłość z odwagą. Nie zapominać o tym, co było, ale nie żyć przeszłością. Na co dzień swój patriotyzm powinien realizować przede wszystkim przez odpowiedzialną postawę obywatela.

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch wie, jak się nazywa jego ojczyzna, zna hymn i barwy narodowe, zna święta narodowe oraz lokalne miejsca związane z naszą historią.</p> <p>Zuch zna najważniejsze wytwory polskiej kultury.</p> <p>Zuch zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojej małej ojczyzny.</p> <p>Zuch rozumie, czym jest bohaterstwo czasu pokoju.</p>	<p>Zuch identyfikuje się ze swoją rodziną, klasą, miastem/wsiami, regionem, a także ze wszystkimi mieszkającymi w Polsce, których łączy wspólnota tradycji, kultury, historii i języka.</p> <p>Zuch cieszy się z sukcesów Polski na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Zuch odczuwa wzruszenie podczas uroczystych sytuacji symbolicznych np. śpiewanie hymnu państwowego.</p> <p>Zuch jest dumny z faktu bycia Polakiem.</p>	<p>Zuch obchodzi święta państwowe oraz lokalne w swoim miejscu zamieszkania.</p> <p>Zuch potrafi odpowiednio zachować się podczas śpiewania hymnu i uroczystości narodowych.</p> <p>Zuch dba o polską kulturę (np. poprawnie posługuje się językiem polskim, czyta polską literaturę).</p> <p><i>* W kontekście zachowania wobec osób innych narodowości oraz dorobku innych kultur patrz postawa Braterski i tolerancyjny.</i></p>
HARCERZE	<p>Harcerz zna najważniejsze wydarzenia oraz postacie z historii swojego państwa oraz swojej małej ojczyzny.</p> <p>Harcerz zna najważniejsze wytwory polskiej kultury oraz dorobku narodowego na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Harcerz zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojej małej ojczyzny oraz regionu.</p> <p>Harcerz rozumie czym jest bohaterstwo czasu pokoju.</p>	<p>Harcerz identyfikuje się ze swoją rodziną, klasą, miastem/wsiami, regionem, a także ze wszystkimi mieszkającymi w Polsce, których łączy wspólnota tradycji, kultury, historii i języka.</p> <p>Harcerz szanuje polskie państwo i jego historię.</p> <p>Harcerz cieszy się z sukcesów Polski na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Harcerz odczuwa wzruszenie podczas uroczystych sytuacji symbolicznych np. śpiewanie hymnu państwowego.</p> <p>Harcerz jest dumny z faktu bycia Polakiem.</p>	<p>Harcerz obchodzi święta państwowe oraz lokalne w swoim miejscu zamieszkania.</p> <p>Harcerz potrafi odpowiednio zachować się podczas śpiewania hymnu i uroczystości narodowych.</p> <p>Harcerz dba o polską kulturę (np. poprawnie posługuje się językiem polskim, czyta polską literaturę).</p> <p><i>* W kontekście zachowania wobec osób innych narodowości oraz dorobku innych kultur patrz postawa Braterski i tolerancyjny.</i></p>

<p style="text-align: center;">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy zna najważniejsze wydarzenia oraz postacie z historii swojego państwa oraz swojej małej ojczyzny.</p> <p>Harcerz starszy zna najważniejsze wytwory polskiej kultury oraz dorobku narodowego na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Harcerz starszy zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojej małej ojczyzny oraz regionu.</p> <p>Harcerz starszy rozumie, że obywatelska postawa jest wyrazem współczesnego patriotyzmu * patrz więcej postawa Aktywny członek wspólnot.</p> <p>Harcerz starszy ma świadomość, że do rozwoju Polski przyczyniali się i nadal przyczyniają także obywatele innej narodowości czy wyznania niż grupa dominująca (etniczni Polscy, katolicy).</p> <p>Harcerz starszy rozumie czym jest i dlaczego warto promować</p>	<p>Harcerz starszy identyfikuje się ze swoją rodziną, klasą, miastem/wsią, regionem, a także ze wszystkimi mieszkającymi w Polsce, których łączy wspólnota tradycji, kultury, historii i języka.</p> <p>Harcerz starszy szanuje polskie państwo i jego historię.</p> <p>Harcerz starszy cieszy się z sukcesów Polski na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Harcerz starszy odczuwa wzruszenie podczas uroczystych sytuacji symbolicznych np. śpiewanie hymnu państwowego.</p> <p>Harcerz starszy jest dumny z faktu bycia Polakiem.</p>	<p>Harcerz starszy umiejętnie czerpie z polskiej historii i pielęgnuje polskie tradycje (np. świętuje ważne wydarzenia), ale nie żyje przeszłością, a z odwagą patrzy w przyszłość.</p> <p>Harcerz starszy dba o polską kulturę (np. poprawnie postępuje się językiem polskim, czyta polską literaturę).</p> <p>Harcerz starszy godnie reprezentuje Polskę będąc za granicą.</p> <p>Harcerz starszy reaguje na złe zachowania Polaków, które godzą w dobre imię kraju.</p> <p>* W kontekście zachowania wobec osób innej narodowości oraz dorobku innej kultur patrz postawa Braterski i tolerancyjny.</p>
<p style="text-align: center;">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik zna swoje korzenie i historię swojego państwa oraz swojej małej ojczyzny.</p> <p>Wędrownik zna polską kulturę oraz dorobek narodowy na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Wędrownik zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojej małej ojczyzny, regionu i Polski.</p> <p>Wędrownik rozumie, że obywatelska postawa jest wyrazem współczesnego patriotyzmu * patrz więcej postawa Aktywny członek wspólnot.</p> <p>Wędrownik ma świadomość tego, że do rozwoju Polski przyczyniali się i nadal przyczyniają także obywatele innej narodowości czy wyznania niż grupa dominująca (etnicznie polscy, katolicy).</p> <p>Wędrownik rozumie, czym jest i dlaczego warto promować bohaterstwo czasu pokoju.</p> <p>Wędrownik ma świadomość, że sytuacja (np. gospodarcza, społeczna) Polski jest częścią sytuacji w Europie, Europie Środkowej.</p>	<p>Wędrownik odczuwa przynależność do wspólnoty ogólnoludzkiej przy jednoczesnym przywiązaniu do własnej tradycji i kultury narodowej.</p> <p>Wędrownik szanuje polskie państwo i jego historię.</p> <p>Wędrownik cieszy się z sukcesów Polski na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Wędrownik czuje się solidarny z rodakami przebywającymi za granicą.</p> <p>Wędrownik odczuwa wzruszenie podczas uroczystych sytuacji symbolicznych np. śpiewania hymnu państwowego.</p> <p>Wędrownik jest dumny z faktu bycia Polakiem.</p>	<p>Wędrownik umiejętnie czerpie z polskiej historii i pielęgnuje polskie tradycje (np. świętuje ważne wydarzenia), ale nie żyje przeszłością, a z odwagą patrzy w przyszłość.</p> <p>Wędrownik dba o polską kulturę (np. poprawnie postępuje się językiem polskim, czyta polską literaturę).</p> <p>Wędrownik godnie reprezentuje Polskę będąc za granicą.</p> <p>Wędrownik reaguje na złe zachowania Polaków, które godzą w dobre imię kraju.</p> <p>* W kontekście zachowania wobec osób innej narodowości oraz dorobku innej kultur patrz postawa Braterski i tolerancyjny.</p>

DOROŚLI	<p>Dorosły członek ZHP zna swoje korzenie i historię swojego państwa oraz swojej małej ojczyzny.</p> <p>Dorosły członek ZHP zna polską kulturę oraz dorobek narodowy na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Dorosły członek ZHP zna bogactwo krajobrazowe oraz zabytki swojej małej ojczyzny, regionu i Polski.</p> <p>Dorosły członek ZHP rozumie, że obywatelska postawa jest wyrazem współczesnego patriotyzmu * <i>patrz więcej postawa Aktywny członek wspólnot.</i></p> <p>Dorosły członek ZHP ma świadomość, że do rozwoju Polski przyczyniali się i nadal przyczyniają także obywatele innej narodowości czy wyznania niż grupa dominująca (etnicznie polscy, katolicy).</p> <p>Dorosły członek ZHP rozumie, czym jest i dlaczego warto promować bohaterstwo czasu pokoju.</p> <p>Dorosły członek ZHP ma świadomość, że sytuacja (np. gospodarcza, społeczna) Polski jest częścią sytuacji w Europie, Europie Środkowej.</p>	<p>Dorosły członek ZHP odczuwa przynależność do wspólnoty ogólnoludzkiej przy jednoczesnym przywiązaniu do własnej tradycji i kultury narodowej.</p> <p>Dorosły członek ZHP szanuje polskie państwo i jego historię.</p> <p>Dorosły członek ZHP cieszy się z sukcesów Polski na różnorodnych płaszczyznach.</p> <p>Dorosły członek ZHP czuje się solidarny z rodakami przebywającymi za granicą.</p> <p>Dorosły członek ZHP odczuwa wzruszenie podczas uroczystych sytuacji symbolicznych np. śpiewania hymnu państwowego.</p> <p>Dorosły członek ZHP jest dumny z faktu bycia Polakiem.</p>	<p>Dorosły członek ZHP umiejętnie czerpie z polskiej historii wyciągając z niej wnioski. Pielęgnowuje polskie tradycje (np. świętuje ważne wydarzenia), ale nie żyje przeszłością, a z odwagą patrzy w przyszłość.</p> <p>Dorosły członek ZHP dba o polską kulturę (np. poprawnie posługuje się językiem polskim, czyta polską literaturę).</p> <p>Dorosły członek ZHP godnie reprezentuje Polskę będąc za granicą.</p> <p>Dorosły członek ZHP reaguje na złe zachowania Polaków, które godzą w dobre imię kraju.</p> <p><i>* W kontekście zachowania wobec osób innych narodowości oraz dorobku innych kultur patrz postawa Braterski i tolerancyjny.</i></p>
----------------	--	---	--

Nazwa postawy	POGODNY I DOJRZAŁY EMOCJONALNIE
	postawa radzenia sobie z emocjami, w tym pogody ducha wobec trudności, niedogodności i porażek
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	8. Harcerz jest zawsze pogodny.
Obietnica i Prawo Zucha	brak
Statut ZHP	Stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka.
Podstawy wychowawcze ZHP	Powinien być człowiekiem otwartym i radosnym , pozytywnie podchodzącym do siebie, do drugiego człowieka, do świata, człowiekiem który nie wznosi barier, tylko buduje mosty. Ma zaufanie do ludzi. Umie słuchać, jest wrażliwy na piękno i na drugiego człowieka, umie i chce uczyć się od innych. Powinien być otwarty na różne problemy, zagadnienia. Wprowadzać w czyn ideę braterstwa. Być obywatelem świata - mieć horyzonty szersze niż granice kraju czy kultur, szanować innych ludzi i ich odmienność.

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch wie, że w życiu pojawiają się trudności, niedogodności i porażki.</p> <p>Zuch wie, że należy kontrolować swoje emocje.</p> <p>Zuch potrafi opisać negatywne emocje: złość, nienawiść, zazdrość.</p> <p>Zuch umie nazwać pozytywne emocje.</p>	<p>Zuch czerpie radość z tego, co robi.</p>	<p>Zuch do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytywy w każdej sytuacji.</p> <p>Zuch nawet w trudnych sytuacjach umie zachować optymizm i spokój, aby łatwiej poradzić sobie z problemami.</p> <p>Swoją radością zuch stara się pomóc innym. Stara się jak najczęściej uśmiechać.</p> <p>Zuch umie odczytać kontekst sytuacji - wie, kiedy jest czas na śmiech, a kiedy na powagę.</p> <p>Zuch umie wzbronić się przed natychmiastową niekontrolowaną reakcją emocjonalną.</p> <p>Zuch negatywne emocje wyraża w społecznie akceptowalny sposób.</p>
HARCERZE	<p>Harcerz wie, że w życiu pojawiają się trudności, niedogodności i porażki, ale wie również, że z właściwym nastawieniem łatwiej jest sobie z nimi radzić.</p> <p>Harcerz wie, że panowanie nad swoimi emocjami to szkoła budowania charakteru.</p> <p>Harcerz umie opisać słowami emocje.</p>	<p>Harcerz czerpie radość z tego, co robi.</p>	<p>Harcerz do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytywy w każdej sytuacji.</p> <p>Harcerz nawet w trudnych sytuacjach umie zachować optymizm i spokój, aby łatwiej poradzić sobie z problemami.</p> <p>Swoją radością harcerz stara się pomóc innym. Stara się jak najczęściej uśmiechać.</p> <p>Harcerz umie odczytać kontekst sytuacji - wie, kiedy jest czas na śmiech, a kiedy na powagę.</p> <p>Harcerz umie wzbronić się przed natychmiastową niekontrolowaną reakcją emocjonalną.</p> <p>Harcerz negatywne emocje wyraża w społecznie akceptowalny sposób.</p> <p>Harcerz potrafi przeżywać zarówno radość z sukcesu, jak i smutek z powodu porażki.</p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy rozumie, że nieodzowną częścią życia są trudności, niedogodności i porażki, ale wie również, że z właściwym nastawieniem łatwiej jest sobie z nimi radzić.</p> <p>Harcerz starszy wie, że panowanie nad swoimi emocjami to szkoła budowania charakteru.</p> <p>Harcerz starszy zdaje sobie sprawę z chwiejności emocjonalnej w wieku dorostania.</p> <p>Harcerz starszy umie odróżniać i nazywać wszystkie emocje, których doświadcza.</p>	<p>Harcerz starszy czerpie radość z tego, co robi.</p>	<p>Harcerz starszy do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytyw w każdej sytuacji.</p> <p>Harcerz starszy nawet w trudnych sytuacjach umie zachować optymizm i spokój, aby łatwiej poradzić sobie z problemami.</p> <p>Harcerz starszy w odpowiednich sytuacjach traktuje siebie samego z humorem i dystansem. Nie skupia się na błędach, porażkach i niewiele znaczących zdarzeniach.</p> <p>Swoją radością i poczuciem humoru harcerz starszy potrafi pomóc innym przezwyciężyć apatię, smutek, zniechęcenie, obojętność. Stara się jak najczęściej uśmiechać.</p> <p>Harcerz starszy cieszy się radością innych.</p> <p>Harcerz starszy pracuje nad kontrolą swoich emocji i nerwów.</p> <p>Harcerz starszy negatywne emocje wyraża w społecznie akceptowalny sposób.</p> <p>Harcerz starszy potrafi przeżywać zarówno radość z sukcesu, jak i smutek z powodu porażki.</p>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik rozumie, że nieodzowną częścią życia są trudności, niedogodności i porażki. Jest świadomy tego, że część zmartwień i złego humoru szybko przemija, a na wiele sytuacji nie mamy wpływu.</p> <p>Wędrownik wie, że panowanie nad swoimi emocjami to szkoła budowania charakteru.</p> <p>Wędrownik zdaje sobie sprawę z chwiejności emocjonalnej w wieku dorostania.</p> <p>Wędrownik umie odróżniać i nazywać wszystkie emocje, których doświadcza.</p>	<p>Wędrownik czerpie radość z tego, co robi.</p> <p>Wędrownik nie wpada w skrajne emocje.</p>	<p>Wędrownik do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytyw w każdej sytuacji.</p> <p>Wędrownik nawet w trudnych sytuacjach umie zachować optymizm i spokój, aby łatwiej poradzić sobie z problemami.</p> <p>Wędrownik w odpowiednich sytuacjach traktuje siebie samego z humorem i dystansem. Nie skupia się na błędach, porażkach i niewiele znaczących zdarzeniach.</p> <p>Swoją radością i poczuciem humoru wędrownik potrafi pomóc innym przezwyciężyć apatię, smutek, zniechęcenie, obojętność. Dbą o atmosferę zespołu, w którym działa.</p> <p>Wędrownik kształtuje w sobie wrażliwość emocjonalną (rozwija empatię) i jeśli zachodzi taka potrzeba, reaguje na emocje innych osób. Cieszy się radością innych.</p> <p>Wędrownik rozmawia o swoich uczuciach z innymi.</p> <p>Wędrownik panuje nad swoimi emocjami i nerwami.</p> <p>Wędrownik negatywne emocje wyraża w społecznie akceptowalny sposób.</p> <p>Wędrownik potrafi przeżywać zarówno radość z sukcesu, jak i smutek z powodu porażki.</p>

DOROŚLI

Dorosły członek ZHP rozumie, że nieodzowną częścią życia są trudności, niedogodności i porażki. Jest świadomy tego, że część zmartwień i złego humoru szybko przemija, a na wiele sytuacji nie mamy wpływu.

Dorosły członek ZHP wie, że panowanie nad swoimi emocjami to szkoła budowania charakteru.

Dorosły członek ZHP umie odróżniać i nazywać wszystkie emocje, których doświadcza.

Dorosły członek ZHP rozumie, czemu służą emocje, jest świadomy własnych uczuć i reakcji emocjonalnych oraz umie je zanalizować.

Dorosły członek ZHP czerpie radość z tego, co robi.

Dorosły członek ZHP nie wpada w skrajne emocje.

Dorosły członek ZHP do świata podchodzi z pozytywnym nastawieniem. Nie zamartwia się, nie narzeka, stara się znaleźć pozytyw w każdej sytuacji.

Dorosły członek ZHP nawet w trudnych sytuacjach umie zachować optymizm i spokój, aby łatwiej poradzić sobie z problemami.

Dorosły członek ZHP w odpowiednich sytuacjach traktuje siebie samego z humorem i dystansem. Nie skupia się na błędach, porażkach i niewiele znaczących zdarzeniach.

Swoją radością i poczuciem humoru dorosły członek ZHP potrafi pomóc innym przewyciężyć apatię, smutek, zniechęcenie, obojętność. Dbą o atmosferę zespołu, w którym działa.

Dorosły członek ZHP potrafi rozpoznawać stany emocjonalne innych osób (empatia) i jeśli zachodzi taka potrzeba, na nie reaguje. Cieszy się radością innych.

Dorosły członek ZHP rozmawia o swoich uczuciach z innymi, potrafi je wyrażać.

Dorosły członek ZHP panuje nad swoimi emocjami i nerwami. Świadomie reaguje na codzienne sytuacje.

Dorosły członek ZHP negatywne emocje wyraża w społecznie akceptowalny sposób.

Dorosły członek ZHP potrafi przeżywać zarówno radość z sukcesu, jak i smutek z powodu porażki.

Nazwa postawy		POŚLUSZNY		
		postawa posłuszeństwa wobec rodziców, opiekunów i przełożonych		
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie		7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.		
Obietnica i Prawo Zucha		brak		
Statut ZHP		brak		
Podstawy wychowawcze ZHP		brak		
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy	
ZUCHY	Zuch wie, kto może wydawać mu polecenia.	Zuch ufa swoim rodzicom, opiekunom i przełożonym.	<p>Zuch traktuje z szacunkiem swoich rodziców, opiekunów i przełożonych.</p> <p>Zuch wykonuje polecenia, przystaje na decyzje rodziców, opiekunów i przełożonych.</p> <p>Zuch potrafi wyrazić swoją opinię, gdy myśli inaczej niż przełożony.</p>	
HARCERZE	Harcerz wie, kto jest jego przełożonym.	Harcerz ufa swoim rodzicom, opiekunom i przełożonym.	<p>Harcerz traktuje z szacunkiem swoich rodziców, opiekunów i przełożonych.</p> <p>Harcerz wykonuje polecenia, przystaje na decyzje rodziców, opiekunów i przełożonych niezależnie od ich nadzoru, odnosi się do nich z szacunkiem.</p> <p>Harcerz potrafi wyrazić swoją opinię, gdy myśli inaczej niż przełożony.</p>	
HARCERZE STARSI	Harcerz starszy zna swoich przełożonych.	Harcerz starszy ufa swoim rodzicom i opiekunom.	<p>Harcerz starszy traktuje z szacunkiem swoich rodziców, opiekunów i przełożonych.</p> <p>Harcerz starszy wykonuje polecenia, przystaje na decyzje rodziców, opiekunów i przełożonych niezależnie od ich kontroli, odnosi się do nich z szacunkiem.</p> <p>Harcerz starszy stara się zrozumieć decyzje przełożonych.</p> <p>Harcerz starszy potrafi wyrazić swoją opinię, gdy myśli inaczej niż przełożony. W swoim posłuszeństwie harcerz starszy nie przekracza granicy przepisów prawa i norm moralnych.</p>	

<p style="text-align: center;">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik zna hierarchię służbową i uprawnienia swoich przełożonych.</p>	<p>Wędrownik ufa swoim rodzicom, opiekunom i przełożonym.</p>	<p>Wędrownik traktuje z szacunkiem swoich rodziców, opiekunów i przełożonych.</p> <p>Wędrownik wykonuje polecenia, przystaje na decyzje rodziców, opiekunów i przełożonych niezależnie od ich kontroli, odnosi się do nich z szacunkiem.</p> <p>Wędrownik stara się zrozumieć decyzje przełożonych.</p> <p>Wędrownik potrafi wyrazić swoją opinię, gdy myśli inaczej niż przełożony. W swoim posłuszeństwie nie przekracza granicy przepisów prawa i norm moralnych.</p> <p>Wędrownik buduje partnerskie relacje z rodzicami jako wyraz szacunku i zaufania.</p>
<p style="text-align: center;">DOROŚLI</p>	<p>Dorosły członek ZHP zna hierarchię służbową i uprawnienia swoich przełożonych.</p>	<p>Dorosły członek ZHP ufa swoim rodzicom i przełożonym.</p>	<p>Dorosły członek ZHP traktuje z szacunkiem swoich rodziców, opiekunów i przełożonych.</p> <p>Dorosły członek ZHP wykonuje polecenia, przystaje na decyzje przełożonych niezależnie od ich kontroli, odnosi się do nich z szacunkiem.</p> <p>Dorosły członek ZHP stara się zrozumieć decyzje przełożonych.</p> <p>Dorosły członek ZHP potrafi wyrazić swoją opinię, gdy myśli inaczej niż przełożony. W swoim posłuszeństwie nie przekracza granicy przepisów prawa i norm moralnych.</p> <p>Dorosły członek ZHP ma partnerskie relacje z rodzicami jako wyraz szacunku i zaufania.</p>

Nazwa postawy		WOLNY OD NAŁOGÓW	
		postawa wolności od uzależnień fizycznych i psychicznych	
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie		10. Harcerz pracuje nad sobą, jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; jest wolny od nałogów.	
Obietnica i Prawo Zucha		brak	
Statut ZHP		Nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów.	
Podstawy wychowawcze ZHP		Powinien dbać o zdrowie ciała i ducha, czyli być odpowiedzialnym za swoje zdrowie, znaleźć dla siebie zdrowe drogi życia i aktywne formy spędzania wolnego czasu. Nie ulegać żadnym nałogom, mieć silną wolę.	
Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch rozumie, czym jest nałóg i wolność od nałogu.</p> <p>Zuch rozumie, że powinno się zachowywać umiar we wszystkich działaniach.</p>		Zuch zachowuje umiarkowanie w każdym swoim działaniu np. w spędzaniu czasu przed komputerem/telefonem.
HARCERZE	<p>Harcerz rozumie, czym jest nałóg (rozumiany jako: uzależnienie od substancji psychoaktywnych, palenie papierosów, picie alkoholu, uzależnienie od komputera, telefonu etc.) i wolność od nałogu.</p> <p>Harcerz wie, jakie są skutki nałogu dla rozwoju fizycznego, duchowego, społecznego i intelektualnego człowieka.</p> <p>Harcerz rozumie, że nałogów należy unikać i starać się zachować umiar we wszystkich obszarach swojego życia.</p> <p>Harcerz wie, jak chronić się przed nałogiem</p>		Harcerz zachowuje umiarkowanie w każdym swoim działaniu np. kontroluje czas spędzany przy komputerze/urządzeniach wysokiej technologii (ucząc się, grając, oglądając filmy, komunikując się za pomocą mediów społecznościowych itp.).
HARCERZE STARSI	<p>Harcerz starszy rozumie czym jest nałóg i wolność od nałogu oraz potrafi wskazać nałogi psychiczne i fizyczne występujące nie tylko w jego najbliższym otoczeniu (niekoniecznie kategoryzując je).</p> <p>Harcerz starszy wie, jakie są przyczyny oraz skutki bycia uzależnionym dla rozwoju fizycznego, duchowego, społecznego i intelektualnego człowieka.</p> <p>Harcerz starszy rozumie, że nałogów należy unikać i starać się zachować umiar we wszystkich obszarach swojego życia.</p> <p>Harcerz starszy wie, jak chronić się przed nałogiem.</p> <p>Harcerz starszy wie, że nałóg może dotknąć każdą osobę, ma świadomość zagrożenia nałogiem.</p>	Harcerz starszy obawia się nałogów.	<p>Harcerz starszy nie spożywa/nie przyjmuje żadnych używek prawnie dozwolonych do sprzedaży wyłącznie dla osób pełnoletnich, czyli alkoholu i wyrobów tytoniowych, ani żadnych nielegalnych środków odurzających (w tym marihuany i dopalaczy).</p> <p>Harcerz nie doprowadza do możliwości by coś zawładnęło/podporządkowało jego decyzyjność.</p> <p>Harcerz zachowuje umiarkowanie w każdym swoim działaniu np. kontroluje czas spędzany przy komputerze (pracując, grając, oglądając filmy, komunikując się za pomocą mediów społecznościowych itp.).</p>

<p style="text-align: center;">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik rozumie, czym jest wolność od dodatkowych wpływów i do wartości (wolność pozytywna i negatywna).</p> <p>Wędrownik zna różnice pomiędzy uzależnieniem fizycznym i psychicznym.</p> <p>Wędrownik rozumie, czym jest nałóg, jakie są jego przyczyny oraz konsekwencje dla rozwoju fizycznego, duchowego, społecznego i intelektualnego osoby uzależnionej oraz jej najbliższych.</p> <p>Wędrownik wie, jak zachować umiar we wszystkich obszarach swojego życia i jak chronić się przed nałogami.</p> <p>Wędrownik wie, jakie skutki niosą za sobą używki, zarówno nielegalne jak i legalne.</p> <p>Wędrownik wie, że nawet spróbowanie pewnych substancji/zachowań może prowadzić do uzależnienia.</p> <p>Wędrownik wie, że nie istnieje sztywna granica nałogu (jest to sprawa jednostkowa).</p>	<p>Wędrownik racjonalnie obawia się nałogu.</p>	<p>Wędrownik do ukończenia 18 roku życia nie spożywa/nie przyjmuje żadnych używek prawnie dozwolonych do sprzedaży wyłącznie dla osób pełnoletnich, czyli alkoholu i wyrobów tytoniowych, ani żadnych nielegalnych środków odurzających (w tym marihuany i dopalaczy).</p> <p>Wędrownik po ukończeniu 18 roku życia może korzystać z legalnych używek z umiarem, nigdy nie doprowadzając do sytuacji utraty kontroli nad własnym zachowaniem.</p> <p>Wędrownik bez względu na wiek nie spożywa/nie przyjmuje żadnych środków odurzających (mogących mieć wpływ na jego percepcję i zdolność samokontroli np. alkoholu, narkotyków (w tym marihuany), dopalaczy), ani wyrobów tytoniowych podczas harcerskich i skautowych aktywności (takich jak: zbiórki, rajdy, biwaki, obozy itp.).</p> <p>Wędrownik zachowuje umiarkowanie w każdym swoim działaniu np. kontroluje czas spędzany przy komputerze (pracując, grając, oglądając filmy i filmiki, komunikując się za pomocą mediów społecznościowych itp.).</p>
<p style="text-align: center;">DOROŚLI</p>	<p>Dorosły członek ZHP rozumie, czym jest wolność od dodatkowych wpływów i do wartości (wolność pozytywna i negatywna).</p> <p>Dorosły członek ZHP zna różnice pomiędzy uzależnieniem fizycznym i psychicznym.</p> <p>Dorosły członek ZHP rozumie, czym jest nałóg, jakie są jego przyczyny oraz konsekwencje dla rozwoju fizycznego, duchowego, społecznego i intelektualnego osoby uzależnionej oraz jej najbliższych.</p> <p>Dorosły członek ZHP wie, jak zachować umiar we wszystkich obszarach swojego życia i jak chronić się przed nałogami.</p> <p>Dorosły członek ZHP wie, jakie skutki niosą za sobą używki, zarówno nielegalne jak i legalne.</p> <p>Dorosły członek ZHP wie, że nawet spróbowanie pewnych substancji/zachowań może prowadzić do uzależnienia.</p> <p>Dorosły członek ZHP wie, że nie istnieje sztywna granica nałogu (jest to sprawa jednostkowa).</p>	<p>Dorosły członek ZHP racjonalnie obawia się nałogu.</p>	<p>Dorosły członek ZHP może korzystać z legalnych używek z umiarem, nigdy nie doprowadzając do sytuacji utraty kontroli nad własnym zachowaniem.</p> <p>Dorosły członek ZHP nie spożywa/nie przyjmuje żadnych środków odurzających (mogących mieć wpływ na jego percepcję i zdolność samokontroli np. alkoholu, narkotyków [w tym marihuany], dopalaczy), ani wyrobów tytoniowych podczas harcerskich i skautowych aktywności (takich jak: zbiórki, rajdy, biwaki, obozy itp.) oraz w obecności swoich wychowanków.</p> <p>Dorosły członek ZHP nie promuje (np. przez media społecznościowe) korzystania z używek.</p> <p>Dorosły członek ZHP zachowuje umiarkowanie w każdym swoim działaniu np. kontroluje czas spędzany przy komputerze (pracując, grając, oglądając filmy i filmiki, komunikując się za pomocą mediów społecznościowych itp.).</p>

Nazwa postawy	ZARADNY I GOSPODARNY
	postawa dbałości o zasoby czasowe, finansowe i materialne oraz radzenia sobie z wyzwaniami dnia codziennego
Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie	9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.
Obietnica i Prawo Zucha	2. Zuch jest dzielny.
Statut ZHP	brak
Podstawy wychowawcze ZHP	Powinien być dzielny i zaradny, umieć radzić sobie w każdej sytuacji, być kreatywnym, umieć znaleźć pomoc w sytuacjach trudnych, dobrze gospodarować czasem, pieniędzmi, sprzętem. Być przedsiębiorczym, chcieć pozostawić świat lepszym niż go zastał.

Grupa	Komponent poznawczy postawy	Komponent emocjonalny postawy	Komponent behawioralny postawy
ZUCHY	<p>Zuch ma świadomość, że rzeczy i usługi kosztują. Wie, że różni ludzie dysponują różnym budżetem.</p> <p>Zuch rozumie, że możliwości materialne, finansowe i czasowe jego i jego najbliższych nie są nieograniczone.</p> <p>Zuch wie, że odpowiedzialna praca to taka, którą zaczyna się z wizją końca (efektu finalnego).</p> <p>Zuch wie, w jaki sposób poradzić sobie z realizacją swoich obowiązków, do kogo zwrócić się o pomoc, gdzie zdobyć potrzebną wiedzę.</p>	<p>Zuch czuje satysfakcję z osiągniętej samodzielności.</p> <p>Zuch docenia wartość wykonanej pracy.</p> <p>Zuch czuje się odpowiedzialny za wspólne dobro.</p>	<p>Zuch zawsze stara się doprowadzić zadanie do końca.</p> <p>Zuch radzi sobie ze sprawami życia codziennego. Stara się być jak najbardziej samodzielny.</p> <p>Zuch potrafi oszczędzać pieniądze.</p> <p>Zuch dba o rzeczy swoje i cudze, w tym także o dobra publiczne.</p> <p>Zuch szanuje rzeczy tak, by służyły jak najdłużej.</p> <p><i>* W kontekście niemarnowania zasobów materialnych patrz postawa Miłośnik przyrody.</i></p>
HARCERZE	<p>Harcerz wie, ile kosztują podstawowe produkty i usługi. Wie, że różni ludzie dysponują różnym budżetem.</p> <p>Harcerz rozumie, że możliwości materialne, finansowe i czasowe jego i jego najbliższych nie są nieograniczone.</p> <p>Harcerz zna podstawy planowania.</p> <p>Harcerz wie w jaki sposób poradzić sobie z realizacją swoich obowiązków, do kogo zwrócić się o pomoc, gdzie zdobyć potrzebną wiedzę.</p>	<p>Harcerz czuje satysfakcję z osiągniętej samodzielności.</p> <p>Harcerz docenia wartość wykonanej pracy.</p> <p>Harcerz czuje się odpowiedzialny za wspólne dobro.</p>	<p>Harcerz zawsze stara się doprowadzić zadanie do końca.</p> <p>Harcerz umie zachować w trudnej sytuacji, w tym sytuacji zagrożenia życia.</p> <p>Harcerz umie samodzielnie załatwić sprawy życia codziennego.</p> <p>Harcerz jest w stanie zaoszczędzić na wybrany przez siebie cel, umie odmówić sobie zbędnych zakupów.</p> <p>Harcerz nie marnuje czasu.</p> <p>Harcerz potrafi zgromadzić zasoby potrzebne do wykonania powierzonych mu zadań.</p> <p>Harcerz dba o rzeczy swoje i cudze, w tym także o dobra publiczne.</p> <p>Harcerz szanuje rzeczy tak, by służyły jak najdłużej.</p> <p><i>* W kontekście niemarnowania zasobów materialnych patrz postawa Miłośnik przyrody.</i></p>

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">HARCERZE STARSI</p>	<p>Harcerz starszy zna podstawy ekonomii i zarządzania finansami, wie, ile kosztują produkty i usługi oraz jaką mają wartość w stosunku do zarobków jego rodziny.</p> <p>Harcerz starszy umie realnie ocenić swoje możliwości materialne, finansowe i czasowe.</p> <p>Harcerz starszy zna podstawy planowania.</p> <p>Harcerz starszy wie, w jaki sposób poradzić sobie z realizacją swoich obowiązków, do kogo zwrócić się o pomoc, gdzie zdobyć potrzebną wiedzę.</p>	<p>Harcerz starszy czuje satysfakcję z osiągniętej samodzielności.</p> <p>Harcerz starszy docenia wartość wykonanej pracy.</p> <p>Harcerz starszy czuje odpowiedzialność za budżet domowy.</p> <p>Harcerz starszy czuje się odpowiedzialny za wspólne dobro.</p>	<p>Harcerz starszy żyje według zasady: "Kto chce, ten szuka sposobów, kto nie chce, szuka powodów".</p> <p>Harcerz starszy potrafi sobie poradzić w sytuacjach kryzysowych, w tym sytuacjach zagrożenia życia.</p> <p>Harcerz starszy umiejętnie zarządza osobistym budżetem. Potrafi oszczędzać, umie odmówić sobie zbędnych zakupów.</p> <p>Harcerz starszy rozsądnie gospodaruje swoim czasem.</p> <p>Harcerz starszy potrafi zgromadzić zasoby potrzebne do wykonania powierzonych mu zadań.</p> <p>Harcerz starszy dba o rzeczy swoje i cudze, w tym także o dobra publiczne.</p> <p>Harcerz starszy szanuje rzeczy tak, by służyły jak najdłużej. Zniszczone przedmioty w pierwszej kolejności próbuje naprawić, zamiast kupować nowe.</p> <p><i>* W kontekście niemarnowania zasobów materialnych patrz postawa Miłośnik przyrody.</i></p>
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">WĘDROWNICY</p>	<p>Wędrownik zna zasady racjonalnego wydawania pieniędzy. Rozumie potrzebę dostosowania poziomu życia do osiągniętych dochodów.</p> <p>Wędrownik umie realnie ocenić swoje możliwości materialne, finansowe i czasowe.</p> <p>Harcerz starszy zna zasady planowania.</p> <p>Wędrownik wie, w jaki sposób poradzić sobie z realizacją swoich obowiązków, do kogo zwrócić się o pomoc, gdzie zdobyć potrzebną wiedzę.</p>	<p>Wędrownik czuje satysfakcję z osiągniętej samodzielności.</p> <p>Wędrownik docenia wartość wykonanej pracy.</p> <p>Wędrownik czuje odpowiedzialność za budżet domowy.</p> <p>Wędrownik czuje się odpowiedzialny za wspólne dobro.</p>	<p>Wędrownik żyje według zasady: "Kto chce, ten szuka sposobów, kto nie chce, szuka powodów". Kreatywnie szuka najlepszych rozwiązań napotkanych problemów.</p> <p>Wędrownik potrafi sobie poradzić w sytuacjach kryzysowych, w tym sytuacjach zagrożenia życia.</p> <p>Wędrownik umiejętnie zarządza osobistym budżetem. Potrafi oszczędzać, umie odmówić sobie zbędnych zakupów.</p> <p>Wędrownik umie pozyskać wiedzę na temat zagadnień związanych z osobistymi finansami oraz spraw życia codziennego <i>* W kontekście selekcjonowania informacji patrz postawa Otwarty i uczący się.</i></p> <p>Wędrownik rozsądnie gospodaruje swoim czasem i szanuje czas innych.</p> <p>Wędrownik potrafi zgromadzić zasoby potrzebne do wykonania powierzonych mu zadań.</p> <p>Wędrownik dba o rzeczy swoje i cudze, w tym także o dobra publiczne.</p> <p>Wędrownik szanuje rzeczy tak, by służyły jak najdłużej. Zniszczone przedmioty w pierwszej kolejności próbuje naprawić, zamiast kupować nowe.</p> <p><i>* W kontekście niemarnowania zasobów materialnych patrz postawa Miłośnik przyrody.</i></p>

DOROŚLI

Dorosły członek ZHP zna zasady racjonalnego wydawania pieniędzy. Rozumie potrzebę dostosowania poziomu życia do osiągniętych dochodów. Rozumie mechanizm powstawania spirali zadłużenia.

Dorosły członek ZHP umie realnie ocenić swoje możliwości materialne, finansowe i czasowe.

Dorosły członek ZHP zna zasady planowania.

Dorosły członek ZHP wie, w jaki sposób poradzić sobie z realizacją swoich obowiązków, do kogo zwrócić się o pomoc, gdzie zdobyć potrzebną wiedzę.

Dorosły członek ZHP czuje satysfakcję z osiągniętej samodzielności.

Dorosły członek ZHP docenia wartość wykonanej pracy.

Dorosły członek ZHP czuje odpowiedzialność za budżet domowy.

Dorosły członek ZHP czuje się odpowiedzialny za wspólne dobro.

Dorosły członek ZHP żyje według zasady: "Kto chce, ten szuka sposobów, kto nie chce, szuka powodów". Kreatywnie szuka najlepszych rozwiązań napotkanych problemów.

Dorosły członek ZHP potrafi sobie poradzić w sytuacjach kryzysowych, w tym sytuacjach zagrożenia życia.

Dorosły członek ZHP po zakończeniu nauki utrzymuje się z własnej pracy lub w istotny sposób przyczynia się do wkładu w budżet domowy.

Dorosły członek ZHP zarządza/uczestniczy w zarządzaniu domowym lub/i swoim osobistym budżetem. Potrafi oszczędzać, umie odmówić sobie zbędnych zakupów.

Dorosły członek ZHP umie pozyskać wiedzę na temat zagadnień związanych z osobistymi finansami oraz spraw życia codziennego * W kontekście selekcjonowania informacji patrz postawa Otwarty i uczący się.

Dorosły członek ZHP rozsądnie gospodaruje swoim czasem i szanuje czas innych.

Dorosły członek ZHP potrafi zgromadzić zasoby potrzebne do wykonania powierzonych mu zadań i zaspokojenia swoich potrzeb.

Dorosły członek ZHP dba o rzeczy swoje i cudze, w tym także o dobra publiczne.

Dorosły członek ZHP szanuje rzeczy tak, by służyły jak najdłużej. Zniszczone przedmioty w pierwszej kolejności próbuje naprawić, zamiast kupować nowe.

* W kontekście niemarnowania zasobów materialnych patrz postawa Miłośnik przyrody.